

ചിത്രനഗരത്തിൽ.

ചിത്രനഗരത്തിൽ. (സവ്യാഖ്യാനം)

ഗ്രന്ഥകർത്താ

എം. ആർ. കൃഷ്ണവായ്പർ, ബി. എ., എൽ. ടി.

പ്രകാശകൻ

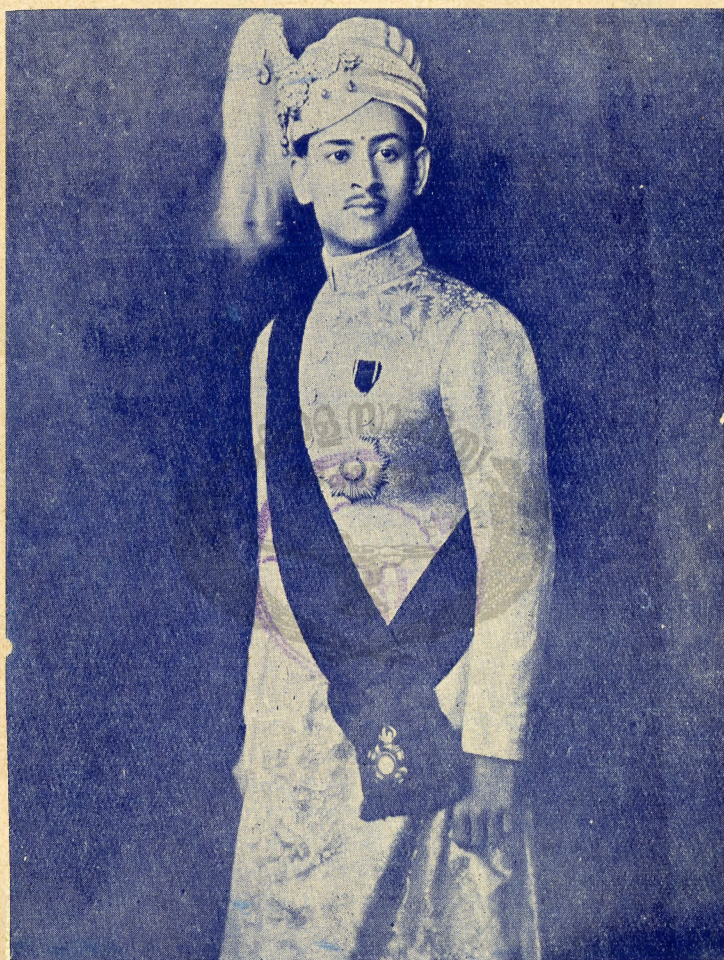
പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള
വി. വി. ബുക്ക് ഡിപ്പോ,
ചാല, തിരുവനന്തപുരം.

1112

(പകർപ്പവകാശം)

[വില ~~രൂ. 12.~~ 12.]

ശ്രീ ചിത്തി തിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട്.

ചിത്രനഗരത്തിൽ .

ശ്രീചിത്രാവനിപാലജന്മദിവസം-

നന്ദോത്സവാധാരം-

ശ്രീ ചിന്നിട്ടമവർണ്ണ “ചിത്രനഗരം”

ചിത്രാഭിരാമം തുലാം,

രോമിസ്സേറിയ പൂർവ്വപത്രിമകലാ-

മിശ്രപ്രഭാവസ്കര-

ദൈചിത്ര്യത്തൊടുയന്മാവനിതു തല-

സ്ഥാനത്തു താൽക്കാലികം.

൩

കച്ചേരിയ്ക്കു കിഴക്കുഭാഗമിയലും

മൈതാനമേതാളശ-

ത്തച്ചേരിയ്ക്കു മിടുക്കുകൊണ്ടിഹ തുലാ-

മാസാവസാനാദിയിൽ,

മച്ചേരും മണിമന്ദിരാവലികളോ-

ടൊക്കും കുടീരങ്ങളും-

ലച്ചേരോഹരമാം പ്രദർശനതയെ-

ക്കൈക്കൊണ്ടു കൈലാസമായ്.

൨

ഉദ്യോഗസ്ഥമഹാപ്രഭുക്കളുടേ-

രാദർശസമ്പന്നരാ-

യുദ്യോഗിക്കുമനേകപൗരതിലക-

നാഥഃ പ്രയത്നിക്കയാൽ,

ഘദ്യോൽക്കുഷ്ടനവിന “ചിത്രപുരി”ഹാ!

പൂമങ്ക പൂമേടയിൽ

പ്രദ്യോതിപ്പതുപോ,ലനന്തപുരിയിൽ

കാണായി കാലോചിതം.

൩

പ്രാകാരാഭയെഴും പ്രവേശനമുഖ-

ദപാരത്തിലത്യുത്തമ-

ക്ഷാകാന്താഭ്യുദയോക്തിസിന്ധുജദര-

ശ്രീവഞ്ചിമുദ്രാദിയാൽ

ശ്രീ കാളന്ന വളച്ചുവാര,ലൊളി തു-

വീടുന്ന തുവാനില-

പ്രാകാരാതിയനുസ്സുപോലെ, പരിശോ-

ഭിപ്പു പതാകാനപിതം.

൪

ഈ വാതുക്കലടുത്തൊരേ വരിയിലായ്

പന്നൽത്തളിർത്തെമുള-

ക്കൈവారిപ്പണിമോടി കാട്ടിന കുളിർ-

പ്പുപ്പന്തൽ നൽപ്പന്തിയിൽ,

സേവാതല്പരരാം പ്രദർശനസഭാം-

ഗണ്ഡർക്കു സൗകൃമാ-

യാവാസത്തിനൊതുങ്ങി നില്പിതു വട-

ക്കായി വഴിത്താരയിൽ.

൫

ആരാലീ രമണീയശോപ്യരകവാ-
 ടത്തെക്കടന്നാ,ലിട-
 ത്താരാമം, ലസദ്യം ചന്ദ്രലളിതാ-
 കാരത്തിവന്യാദശം,
 ഭൂരാന്ദീതലതാമരീതരഹണാ-
 ലങ്കാരപൂർവ്വം കലാ-
 കാലാപ്യാഹതഭാവനാവിര.ചിതം
 കണ്ടാശുകൊണ്ടാടിടാം.

സ

ഉദ്യാനത്തിനെതിർസ്ഥലത്തുതമ-
 പ്പുപ്പനൽ മായാമഹാ-
 വിദ്യാനന്തനാനമണ്ഡപമണി-
 ശ്രീമണ്ഡനശ്രേണിയാൽ,
 ഹൃദ്യാകർഷകമായ് വിളങ്ങി ഹൃദയാ-
 നന്ദം പ്രവർഷിച്ചുകൊ-
 ണ്ടുദ്യാപി പ്രഥിതപ്രദർശനജയ-
 പ്രശ്നം പ്രസംഗിക്കയാം.

ഐ

ഉത്തംഗാഭകലൻ മേൽപ്പുരയ്യ-
 ന്നാകാശവീഥിക്കു മേ-
 ലെത്തുന്നുണ്ടകമോ? വിശാലതരമാ-
 യോരോ വിതാനങ്ങളാൽ,
 മെത്തും ഭംഗിയിണങ്ങി വെൺമണൽ വിരി-
 പ്പേതും വിധാനങ്ങളോ-
 ടൊത്തുല്ലാസകലാപ്രവീണത തുള-
 വുന്തു തുലോമക്ഷിയിൽ.

പ

ഉദ്യൽപലതിയുണ്ടിവ ¹ ജ്യിടയിലായ്,

ചമ്പുക്കൾ പദ്യത്തിനും

ഗദ്യത്തിന്നുമിടയ്ക്കുപോ, ലരിചമൽ-

ക്കാരം ചമഞ്ഞതുമേൽ,

സദ്യക്ഷോഗണസാർവ്വഭൌമസദനം-

പോലേ സമാരാധ്യമാം-

സദ്യസ്സംസ്കൃതഭൂപ്രദർശന നിഭേ-

തത്തിൽ പ്രവേശിക്കുവാൻ.

ൻ

വീണ്ടും സ്വാഗതമാംശ്ലോചയിൽ വിരാ-

ജിപ്ത വിഭാസാനുപിതം

നീണ്ടുജീവഴിമേൽ വിലങ്ങി നിവകൊ-

ണ്ടീടും കൊടിക്കുന്നയിൽ,

തീണ്ടും സംശയമറിതിന്റെ തണലിൽ-

ക്കൂടിക്കുന്നതുകൂതം

പൂണ്ടുപൂർഷമിയന്ന ചിത്രപുരിയിൽ

ചിത്തംകുളുപ്പിക്കുവിൻ.

മൗ

ആരാമത്തിനകത്തഭംഗുരലസ-

ദൃതാകൃതിശ്രീയണി-

ഞ്ഞാ രാജന്യഭേദം സൈനികകഥാ-

വാദ്യങ്ങൾ വായിക്കുവാൻ

വാശാൻമ്പിളിപോലെ വാനിലൊളി വീ-

ശീടുന്നു പൊൻതാമര-

ത്താരപ്പൊയ്യിലെന്നപോലൊരു കളി-

ത്തട്ടിക്കലാശാലയിൽ.

മഹ

നാനാഭേരിമുദംഗനാദസഹിതം

നാഗാംഗനാഗസപര-

ലാപാനാരോഹരസാവരോഹമധുരാ-

ലാപം മദോല്കൃഷ്ടം

സേനാനായകവൃന്ദമത്ര തുടര-

നേരം തുളുപ്പും മനഃ-

പീനാവാര്യവികാരമാൺ വിഷമി-

ക്കുന്തു വിനോദാത്മികൾ.

പര

സേനാനായകബാലവേരൂമിളകി-

ത്താണാശു താളത്തിനൊ-

ത്തുനാപേതമയന്നിടുന്നൊരു മുറ-

യ്ക്കീ മുഗ്ദ്ധവാദ്യാരവം,

ഗാനാലാപപുരസ്സരം മധുരപീ-

യുഷ്പ്രവാഹം തല-

സ്ഥാനാനന്തപുരികകത്തിഹ നിറ-

യ്ക്കുന്തു നിശാസ്യാഭയിൽ.

പര

വൃദ്ധക്കീഴ്ചരഭക്തി, വീരവനിതാ-

ജാതകു ജാതീയമാം

യുദ്ധപ്രീതി, യുവാക്കളിൽ സ്മരകലാ-

ബോധോദയസ്സന്ദനം,

സിദ്ധകുന്ത തത്പരിന്തവുമി-

യാംശ്ലേയമേളം സ്വതഃ-

സിദ്ധപ്രേരകശക്തികൊണ്ടിഹ വളർ-

ത്തുന്തു വളം തുവിമേൽ.

പര

മേലായ് മേളവിനോദമേദൂരകുടി-
 രത്തിനു കൂർക്കഷ-
 ശ്രീലാവണ്യമെഴും ത്രിശാലകൾ വിശാ-
 ലാന്തഃപ്രണാളങ്ങളിൽ,
 ലീലാസ്താനവിധാനയത്രാഘടനാ-
 സംഭാരസംഭാവിത-
 ജ്വാലാലംകൃതമായി നില്പതു സമീ-
 ക്ഷിക്കുന്ന സന്ദർശകർ.

പത്ര

വെള്ളിക്കമ്പികളെന്നപോലെ വെളിവായ്
 വേഗത്തിൽ വെൺതോണികൾ-
 ക്കളിൽ പ്രസവണക്കുഴൽച്ചഴികളിൽ-
 കൂടിപ്പയോധാരകൾ
 തുള്ളിച്ചാടി വളഞ്ഞു വാനിലുയരെ-
 കേറിത്തകർന്നുല്പസൽ-
 തുള്ളിത്തുമഴ പെയ്തിടുന്നിതു തുലാ-
 മാസാവസാനോചിതം.

പത്ര

ധാരാവാഹികളാം പ്രണാളികൾവഴി-
 ക്കത്യന്തസൂക്ഷ്മായുത-
 ദ്വാരാവിഷ്കൃതകോഷ്ഠകോമളപയോ-
 ക്വിന്ദുപ്രയോഗങ്ങളാൽ
 ധാരാളം ജലപാതഭാഷുകസുഖ-
 സ്താനാത്മമുണ്ടായതാ-
 മാ രാജോചിതസംവിധാനമവിടെ-
 കാണാമമൂല്യം തുലോം.

പത്ര

ദേശാലംബകലാഭിവൃദ്ധിനിര-

ന്മാർക്കുള്ള നിവ്യാജമാ-

മാശാദർശവിശേഷമത്ര സഫല!

ഭാവം സമീപിക്കയാൽ,

ആശാസ്ത്രാസനദൃഷ്ടണോപകരണ-

സ്തോമാലയം നാട്ടിലു-

ള്ളാശാരിപ്പണിതന്റെ മേന്മ വെളിവാ-

ക്കുന്നു വെളിപ്പന്തലിൽ.

മവ

അന്തേവാസികളൊക്കയും പ്രതിഫലി-

ക്കുംമാറു നിർമ്മായമായ്-

ചിന്തേറിട്ടു മിനുക്കി നല്ല മിനുസപ്പൂ-

ച്ചെണ്ണ പൂശിക്രിമാൽ,

ചിന്തേ, താവകഭാവനാസുലഭമാ-

മൗജപല്യമേന്മയും പുതു-

ച്ചെന്തേക്കിൽപ്പലകട്ടിൽമേശകൾ കിട-

ക്കുന്നു ¹ “കേടൽക്കാഴ്ചയിൽ”.

മൻ

തണ്ടാരിന്റെ മനോഹരാകൃതിയെഴും

കാഴ്ചപ്രധാനസ്ഥല-

ത്തുണ്ടാരാലിഹ ദക്ഷിണാഭിമുഖമായ്

ശ്രംഗാരശ്രംഗങ്ങളിൽ,

കൊണ്ടാടും പല വണ്ണമേറിയ കൊടി-

ക്കൂട്ടങ്ങൾ പാറിപ്പതാം

രണ്ടാമുത്തരചക്രവാളമഴവി-

ല്ലൊപ്പം മഹാനോരണം.

രഭ

1 Sea View.

തുമ്പിക്കയ്യൊരുപോലയത്തി വലുതാം

ചന്ദ്രക്കലയ്ക്കൊപ്പമാം

കൊമ്പിന്മേൽ മലർമാലചാർത്തിയ മഹാ-

മാതംഗയുഗ്മത്തിനാൽ,

അമ്പിൽ സേവിതമായ കുംബുകലികാ-

ചിത്രം വളർപ്പിന്റെ നേർ-

മുന്തിൽക്കാക്ക, സമുദ്രവഞ്ചിവസുധാ-

സംബന്ധമുദ്രായിതം.

൨൧

മാണിക്യഭൂതിയാൻ തോരണമതിൽ-

ക്കെട്ടിന്റെ മായാമണി-

ത്തുണിന്മേൽ മൃഗപക്ഷിനാഗലതികാ-

പുഷ്പപ്രതിഷ്ഠായകൾ

കാണിക്കിവുമയത്തിടംപടി കലാ-

കാരണം കൈവേലയിൽ

താണിപ്രാഭവമെത്രയെന്നു തെളിയി-

ക്കുന്നു തെളിച്ചത്തിനാൽ.

൨൨

വല്ലീബാലതരക്കൾ നട്ടുചിതമാം

ശുശ്രൂഷണത്താൽ വള-

ന്നല്ലീഡാഭയൊടൊത്തു ഗോപുരപുരോ-

ഭാഗത്തു പൂച്ചട്ടികൾ,

നല്ലീ നാഗരികപ്രദർശനകലാ-

രംഗത്തിനേറെക്കറെ-

ല്ലല്ലീലോപവനപ്രതീതിയുളവാ-

ക്കീടുന്നു നോക്കീടുകിൽ.

൨൩

പോകാം വാതിൽകടന്നു, കാഴ്ച കവിതേ,
 കണ്ടിട്ടുവാനായ്; പ്രഥമം-
 ല്ലേകാംഭോജ്യങ്ങളുടൻപോലെ വിലസും
 ശാലാവിഭാഗങ്ങളിൽ,
 അകാശത്തു പലേനിറത്തിലമര-
 ന്നഭൂങ്ങൾപോലേ, ശുഭ-
 ഘോകാംഗങ്ങളിലെന്നപോലെ, പരിശോ-
 ധിക്കാം പദാരവങ്ങളെ.

൨൨

സമ്പ്രദായങ്ങളെത്തെയ്യ, സമുദായ-
 യോദ്ധ്യംചാർത്തതിലും-
 ധ്വജം തപരിതാദിരാമതരണം
 ചെയ്യുന്ന രത്നപംഗിമാർ
 ദിവ്യാനേക കലാപരോപകരണാ-
 ലങ്കാരപൂർവ്വം, ഗുണ-
 ദ്രവ്യാകർഷകരംഗമാക്കിയനിശം
 കാട്ടുന്ന കോട്ടംവിനാ.

൨൩

നേത്രാകർഷകമായ നേരിയ മലർ-
 പ്പട്ടിൽപ്പലേമാരിരി-
 സ്തോത്രാഹാര്യവിഹാരകരൂഢതികാ-
 മഞ്ജുപ്രസൂനങ്ങളാൽ,
 സുത്രാലേഖനകർമ്മചാതുരി തുലോം
 കാണിച്ചു തന്നൽക്കലാ-
 ക്ഷേത്രാഭ്യർത്ഥനാമതിരണി-
 പ്പൂപ്പുത്തൽ കൈക്കൊൾകയാം.

൨൪

മയ്യൽക്കണ്ണികളാൽ മനോജ്ഞതരമാം
 മഞ്ഞപ്പടത്തിൽപ്പുതു-
 തയ്യൽക്കണ്ണികൾചേർത്തു മുഗ്ദ്ധശബള-
 ശ്രീമത്തുരതങ്ങളിൽ,
 ചെമ്പുപ്പെട്ട വിചിത്രചിത്രശലഭാ-
 ലങ്കാരമേന്മ മണി-
 തയ്യൽസ്തരികളങ്ങുമിങ്ങുമിവിടെ-
 തുങ്ങുന്നു തുംഗാഭമായ്.

൨൫

കോലാട്ടത്തിനു തക്കകോലുകൾ പലേ
 വണ്ണത്തിൽ, വണ്ണങ്ങളിൽ
 ചേലാളും ചെറുകുറുങ്ങാർ, ചെളിയിൽ
 ചെയ്ക്കു ചെഞ്ചെപ്പുകൾ,
 ലീലാഹാരപ്രമുഗ്ദ്ധചിജ്ഞ—ഉപവാ
 സ്രീവാസനാവൈഭവ-
 ജ്ജ്വാലാവിഷ്കൃതസാധനങ്ങൾ—പലതും
 പാക്കാമിതേ പന്തലിൽ.

൨൭

തസാമഗ്രികളെ പ്രദർശനകലാ-
 സത്മത്തിലാത്മാത്മമാ-
 മുസാഹരത്തൊടു കാത്തു രാപ്പകലിരു-
 നീടുന്ന രണ്ടമ്മമാർ,
 ഹൃത്സാരസ്വസ്ഥമന്ദഹാസവിനയോ-
 പേതം കലാപോഷണ-
 പ്രോത്സാഹത്തിനു കാണികൾക്കുമുള്ളവാ-
 ക്കീടുന്നിതുത്തേജനം.

൨൯

അപാദാഗ്രമനന്യശോഭ തിരള-
 നിപുന്തലിൽ ¹ 'ക്കൈതുക-
 വ്യാപാര'ങ്ങളിലേപ്പെടാനധികമാ-
 മാസക്കിയോടാദരാൽ,
 ശ്രീപാഠന വിശാലനേതൃകൾ വിലോ-
 ലാപാംഗഭംഗാച്ഛനാ-
 വ്യാപാരച്ഛവി വീശിടുന്നിതു വരി-
 ക്കാനുള്ള വസ്തുക്കളിൽ.

നം

ബാലാബാലകരോടുകൂടിയബലാ-
 വൃന്ദം ബലാഭപശ്യമാ-
 മീ ലാവണ്യമെഴും പ്രദർശനകലാ-
 ശാലയ്ക്കു കത്തെത്തിയാൽ,
 വേലാരീതകുതുഹലപ്രകടനം
 പ്രത്യക്ഷമാകുന്നു, സ-
 ല്ലീലാമോഹനമായ പാവകൾ തുട-
 ങ്ങീടും പദാത്മങ്ങളിൽ.

നം

മാതാവത്രമകന്നു കുറുകുമെടു-
 ക്കുന്ന, മകൾക്കുതുള-
 ശ്രീതാവുന്നൊരു സാലഭഞ്ജിക കൊടു-
 ത്തിടുന്നു കൊഞ്ചിക്കുവാൻ,
 രൂപതാമൂല്യമണിപ്രവാളരചിത-
 ത്തുമാലകൾക്കുല്ക്കൃട-
 സ്ഫീതാശാവശരായടുത്തു വിലവേ-
 ളുന്ന വിശാലാക്ഷികൾ.

നം

കേയൂരാംഗദകങ്കണങ്ങളധികം

സൗരഭ്യകേദാരമാം

മായൂരാഞ്ചിതപിഞ്ചകർക്കെതിർമുടി-

ക്കെട്ടിൽക്കുടിപ്പിക്കുവാൻ,

പീയൂഷാംശുകലാവിലാസമിയലും

രത്നങ്ങൾ, രത്നായത-

ശ്രീയുഗം ശബളാശ്ശുഭ്രംപലകളും

കാണാമിതേ കക്ഷ്യയിൽ.

൩൩

അല്ലിത്തൊങ്ങലെയും കൊല്ലസ്സുകളര-

ത്താണങ്ങൾ വജ്രങ്ങളിർ-

ക്കല്ലിൽക്കെട്ടിയ മോതിരങ്ങൾ, കനക-

ശ്രീകങ്കണശ്രോണികൾ,

വല്ലിത്തങ്കവരാംശുവണ്ണവിലസ-

ന്മാലുങ്ങൾ, കല്യാണവാർ-

മല്ലിപ്പൂ മണികണ്ഡലങ്ങൾ;—വിലസ-

ന്നന്യത്ര വീക്ഷിക്കവിൻ.

൩൪

തുകായുളളൊരു തുംഗശൈലനിരയെ-

ക്കത്തിത്തളച്ചെത്തമ-

പ്പൂക്കാർമോഹനിറം പുലർന്ന സലിലം

കാളന്ന കാളിന്ദിയിൽ,

ഉഷായ്വായുമൊഴുക്കലച്ച ചെടിതൻ-

ചാർത്തുമണം ചേർത്ത മേൽ-

തേയ്ക്കാനായടക്കുള്ള സേപ്പുകളതാ

വിലക്കുന്ന വിജ്ഞാപകർ.

൩൫

തുംഗാകുതുഷാരശൈലഗുഹയിൽ

ഗുഹാനന്ദരാഗസ്സരൽ-

സംഗാസക്തിയെഴും മൃഗങ്ങൾ, മൃഗയാ-

സംരംഭസംഭ്രാന്തിയിൽ,

അംഗാരായുധശക്തിയേ, റുഗിരണ-

ഞ്ഞപ്പാടുപേക്ഷിച്ചതാം

ഗുഹാരാസ്സദനാഭിതൻ പരിമളം

പാറുന്നിതിപ്പുത്തലിൽ.

ന-൩

ദിവ്യാരാമതലപ്രഹംപ്ലസ്മന-

സ്തർദ്ദിതോത്തേജക-

ദ്രവ്യാമോദസാവഹ സ്മടിക സത്-

പാത്രങ്ങൾ നേത്രങ്ങളിൽ,

അവ്യാജാത്മകതുഹലാദ നിഴലി-

ച്ചമ്പോടു നോക്കി രൂപാ-

പ്ലവ്യാകല്പകളായവയ്ക്കു വിലവെ-

യ്ക്കുന്തു വിനയാസ്യകൾ.

ന-൪

വ്യാലോലാസവവാസനായനഗമ-

ലമ്ബില്ലതൈലം മിള-

പ്ലീലോപാസനകേശമാർജ്ജുനികളോ-

ടൊപ്പം കുളിർക്കുപ്പിയിൽ,

ചേലോടൊത്തു വിലയ്ക്കു വാങ്ങി മടിയിൽ.

ചേർക്കുന്നു, ചെമ്പൊൽക്കണം-

കാലോളം കരിവാർക്കുഴൽത്തഴ കവി-

ഞ്ഞെത്തുന്ന കല്യാണിമാർ.

ന-൫

സൗരഭ്യാതിശയത്തൊട്ടും സഹജമാം
 സൗന്ദര്യസമ്പത്തണി-
 ഞ്ഞാ രംഭാഭകളായ പത്മിനികളാം
 പത്മാഭിരാമാസ്യകൾ,
 പാരം ഹന്ത! സുഗന്ധകൃത്രിമപരാ-
 ഗത്തിൽ ഭ്രമിക്കുന്നു; സം-
 സാരഗ്രസ്തരിലാർക്കുതന്നെ യഥവാ
 സംതൃപ്തി സംഭൂതിയിൽ.

നന്ദൻ

മായാവൈദ്യതശാസ്ത്രചിന്തകമഹാ-
 നിഷ്ണാതമാകും മനോ-
 വ്യായാമാത്മതരക്കുതിവെററ പരിണാ-
 മത്തിന്റെ രൂപങ്ങളിൽ,
 ജ്ഞയാനേകമനോജ്ഞയരൂഢിനാ-
 വൈചിത്ര്യമന്യത്ര, ന-
 ല്ലിയാനന്ദമയപ്രദർശനകലാ-
 രംഗത്തു കാണപ്പെടാം.

രാമ

ഇഷ്ടാശ്ലേഷരസാനുകൂലമവിടെ-
 ശ്ലീതോപചാരക്രിയാ-
 ദൃഷ്ടാന്തം പ്രകടീകരിച്ചിളകിയാ
 ടീടുന്നിളംകാറ്റുകൾ,
 പുഷ്പാമോദമൊടൊത്തുകൂടി വിഹരി-
 ചിടുന്നു വിദ്യുൽഗുണാ-
 കൃഷ്ണാമ്പാദശരാലവൃന്തനികര-
 ത്താളശരക്കുണ്ടുളാൽ.

രാമ

ശുദ്ധാച്ഛസ്ഫടികത്തി ലാരചിരമാം
 ഗോളങ്ങൾ ഗോലകൃപ്പസം-
 ബലായോബലസൂക്ഷ്മതരീകർവഴി-
 ക്കെത്തും തടിച്ചുകുതിയാൽ,
 അലാവല്യഗുണത്തിലമ്പിച്ചികളെ-
 പ്പോലും ജ്വലിക്കുന്നതാം
 ശുദ്ധാനോചിതദിവ്യദീപനിരയായ്
 മാറുന്നു മാത്രയ്ക്കകം.

രവ

ഈയാശ്ചര്യകരപ്രദർശനകുടി-
 രത്തക്കുറെക്കൂടി നി-
 ന്നായാസപ്പെട്ടമാറു നോക്കിയനവ-
 ദ്വാനേകയന്ത്രങ്ങളിൽ,
 മായാവൈദ്യുതശക്തിതന്റെ മഹിത-
 വ്യാപാരസൂക്ഷ്മക്രമോ-
 പായാഗാധരഹസ്യസാരമഖിലം
 സമ്യക് പരിചിദിവിൻ.

രവ

കൂടാരങ്ങളിതോടുമേന്മ കറവും
 മററുള്ള കുററങ്ങളും
 കൂടാതെ കുതുകാവലോകനസമ-
 ത്തോദ്യുൽപദാത്മങ്ങളാൽ;
 വാടാമല്ലിമലർക്കൊടിക്കുടിലുകൾ-
 കൊപ്പം വസന്തോത്സവാ-
 ഭാടാഡംബരപൂർവ്വകം പരിലസി-
 ക്കുന്ന പരാഹ്നങ്ങളിൽ.

രവ

സ്ഫാരോത്സാഹപുസ്തകം ഭൂമിപോ-

പുത്രാനഭൂവിൽ കലാ-

ഗാരോത്സംഗതലത്തിലെക്കുകമേ-

ററീട്ടും കുടീരങ്ങളിൽ

കാരോന്നെങ്കിലുമെന്തിനോക്കുവതിനും-

കൂടി പ്രയാസം നമു-

ക്കാരോമൽക്കവിതേ, പ്രശസ്തബാഹുവോ-

ദ്യോഗപ്രാപ്തതങ്ങളാൽ.

രഘു

എന്നാലും പ്രിയദർശിയത് തുലോ-

കൂടും കുടീരങ്ങളിൽ-

ചെന്നാരാചിഹ്നം നോക്കി നീ ചിലതിനെ-

ച്ചിത്രീകരിച്ചിട്ടുവാൻ,

ഇന്നാവുന്നതുപോലെ തുലിക ചരി-

പ്പിക്കു ചരിത്രത്തിലാ-

യിനാട്ടിന്റെ യശസ്സു കാവ്യലിപിയിൽ

കാണട്ടെ കാലാന്തരം.

രഘു

നാനാജാതിയിലുള്ള നാശികമണി-

സ്തോമം സമന്താൽ സമീ-

ചീനാപാതമനോഹരാവരണവൈ-

ശിഷ്ടം വഹിച്ചുണ്ടനേ,

വാനാളും രവിപോലെ സൂക്ഷ്മസമയം

കാണിച്ചിടുന്നു നീ-

നൂനാപേതമടുത്ത കാട്ടുമുറിയിൽ

സൈവരം കടന്നിടുകിൽ.

രഘു

തപ്പാതേ വ്യവസായതല്പരമനോ-
 ഭാവം പ്രകാശിക്കുമാ-
 ജപ്പാൻകാരുടെ “യാമനാളികൾ” ജന-
 ദപശ്ചോജ്ജ്വലത്സ്പഷ്ടികൾ
 ഇപ്പാരികലശേഷവും പ്രചുരമാ-
 യീടും പ്രചാരം ലഭി-
 ചുപ്പാശ്ചാത്യകരോഗ്രമസ്തരന്തം
 പാടേ നിയന്ത്രിക്കയാം.

പ്രവ

കാരോരോ വ്യവസായപോഷണകലാ-
 മാഗ്നങ്ങളുല്പരി-
 ഷ്കാരോച്ഛ്വേലവേഗമോട്ടമധുനാ
 വെട്ടിത്തുറന്നീടുവാൻ,
 ആരോഗ്യാവഹ “പീതവംശജ” രിവ-
 ക്കണ്ടായ സാമന്ത്രിമാ-
 ണാ രോമാഞ്ചദമാം ചമൽകൃതിരസാ-
 ല്യായം ചരിത്രങ്ങളിൽ.

പൻ

ആരാലബ്ബമൊരമ്പതോളവുമനു-
 സ്കൃതം “പ്രഭാതാക്കനാ”-
 മീ രാജ്യം വ്യവസായമണ്ഡലനഭോ-
 മല്യുത്തിലെത്തിടുവാൻ,
 നേരായ് ചെയ്ത പരിശ്രമം സഫലമായ്,
 വന്ദ; തദീയാതുത-
 ശ്രീരാജൻ കരകൗശലദ്യുതികട
 കാതുള്ള ദിക്കേതുവാൻ?.

കുറ

ലാലാമോഹനസാധനങ്ങളുതുലാ-
 ശംസാർമായിത്തടി-
 ല്ലീലാമോഹനീലീനഭംഗിതരളം
 നീലാംബരശ്രോണികൾ,
 ലോലാച്ഛസ്ഫടികപ്രസന്നചഷക-
 സ്തോമങ്ങൾ, ചണ്ഡാതപ-
 ജ്വാലാവാരണയോഗ്യമാംകടകളും
 ജഗ്ഗാന്റെ "ജാലങ്ങളാം".

൫൧

മോട്ടാർക്കാറുകൾ, മോഹനഭൃതിയെഴും
 പോതങ്ങൾ, മോദപ്രദ-
 പ്ലാ, ട്രാസാദ്യതരം നിസ്കൃമധരം
 പാടും സ്വനഗ്രാഹികൾ,
 കൂട്ടാക്കാത്ത വിമാനപംക്തികൾ, ഇവ
 യെല്ലാം ക്രമാതീതമി-
 നാട്ടാക്കെത്തിയതാകുമുൽഗതി കവി-
 ക്കമ്പോ! കഥിക്കാവതോ!

൫൨

അതീ സദൃശസായപലതികളെ-
 പ്ലാടേ പകർത്തിടവാ-
 നായിഷ്ഠത്തടവെന്നിയേ, തിരുവിതാം-
 കൂർ തീച്ചുന്താക്കീടുകിൽ,
 പേയ്യീടും ബഹുദൂരമാശ്ര തൊഴിലി-
 ല്ലാപ്രശ്നമെങ്ങോ! കലാ-
 സ്ഥായിദേവത കാൽച്ചിലമ്പൊലി മുഴ-
 കീടും മുറയ്ക്കുഴിയിൽ.

൫൩

ദിവാദർമേശ്വരൻ ദിവാൻ. ഭരണോ-

പായത്തിൽ ദീനാവന-

പ്രവൃത്തകോശമതപ്രസക്തിയുടേ-

നീ ദൃശ്യരംഗങ്ങളിൽ;

ഭവാനുഭവം തെളിയിച്ചിട്ടുണ്ട്; തിരുനാൾ-

വാരത്തിൽ വാരാളിട്ട-

നവോത്ഥാനവസായനവ്യയോഗം

സമ്പ്രദായം സാമ്പ്രദായം.

൫൨

ധീമാനം “സ ചിവോത്തമൻ” ധീഷണ-

സങ്കല്പസന്താനമാ-

മീ മാമാങ്കകലാപ്രദർശനം.

പ്രവൃത്തമാക്കിട്ടുവാൻ;

ശ്രീമാന്മാരധികാരമുള്ള തുറമു-

ഖണ്ഡകുരളം മനു-

സ്ഥിതിമാതൃകതയോടെ സംരക്ഷി-

ക്കുന്നു സഹായനപിതം.

൫൩

വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിന്റെ വകയാ-

നൽകാഴ്ചവസ്തുക്കളാ-

ലുദ്യോഗം പുതുക്കിയെടുത്തുവെ-

ച്ചൊൽപ്പിക്കുകയാണെന്നുപോൽ,

ഏകാധിപതിയായിത്തീർന്നതലം

പ്രത്യേകമായ് വേർതിരി-

ച്ചുദ്യോഗം നമുക്കു നേതൃത്വം

കാണാം നെടുമ്പനലിൽ.

൫൪

സ്രീശാഖാവഴിവന്ന ചിത്രതരമാം
 ചിത്രങ്ങൾ ചിന്താർത്ഥം-
 ദേശാഹാരദൃക്പ്രഭുഷണകലാ-
 സംസ്കാരസമ്പത്തുകൾ,
 ആശാസ്യാത്മതഭാവനാചിതമാം
 പാത്രങ്ങൾ, പത്രങ്ങളിൽ
 കോശാലംകൃതമഞ്ജുലക്ഷണികളും
 കൊള്ളുന്നു കോവുങ്ങളിൽ.

൫൭

ഭൂഗോളപ്രകൃതിപ്രകാശനവും,
 ഭൂമീതഹാധിപ്യകാ-
 ഭാഗോദാരശിലാതലപ്രഥിതകാ-
 ന്താരപ്രതിച്ഛായകൾ,
 ആ ഗോപാലകിരാതജീവിതദശാ-
 ചിത്രങ്ങളാലേഖിത-
 ശ്രീഗോധൂമകൃഷിസ്ഥലങ്ങളുമടു-
 ത്തന്ത്രദർശിച്ചിടാം.

൫൮

ആരും വിസ്മയമാളുമുന്നതശിരഃ-
 കൈലാസചിത്രം, കലാ-
 താരുണ്യം നടമാടിടും മൃഗവിഭോ-
 ലാലോകനച്ഛായകൾ,
 വാതരും ധവളാംബുനിർജ്ജ്വരയശോ-
 ഗംഗാപ്രതിച്ഛായ;—ഇ-
 ച്ചാതപ്രേക്ഷകർ—‘ചന്ദ്രശേഖര’ മഹാ-
 ചൈതന്യമോതുന്നുവോ?

൫൯

നിർമ്മായം നിരവദ്യതയുടേതെന്നോ
 സൂക്ഷ്മക്രിയാത്മങ്ങളെ-
 അർത്ഥവിപ്ലവണത്തിനാൽ വിരതെഴും
 കാളേജ്ജീവിദ്യാത്മികൾ,
 നർമ്മാലാപമൊടൊത്തു നമ്മെയറിയി-
 കുന്ത; നവേന്ത്യാനഭ-
 ഗ്ലാമ്യാദനരശ്മി കാഞ്ചിനിമേൽ
 ശാസ്ത്രീയവിദ്യാപ്തിയിൽ.

നര

കാരോ മറ്റു വക്രപ്പിലേ വിദിതരാ-
 മദ്ധ്യക്ഷമിഭൂതമാം
 ഡീരോദാത്തതപേരൂജന്മദിവസാ-
 നന്ദോത്സവക്കാഴ്ചയിൽ,
 നേരോടീദശസാധനങ്ങളെയടു-
 ക്കിച്ചെത്തു കാണിച്ചുകൊ-
 ണ്ടോരോ ചന്തമിയന്ന പന്തലുകളിൽ
 പാക്കുന്നു പകുപാശയർ.

നര

കവടിയാർകൊട്ടാരം.

ഇക്കൂട്ടായെഴും പ്രദർശനമഹാ-
 രംഗത്തിലിന്ദീവര-
 ത്തുകണ്ണിനുന്ന ചായ് ചൂനഗ്രഹമനി-
 പാച്യം പൊഴിച്ചീടുവാൻ,
 തക്കപ്രയത്നിയൊടൊത്തേഴുന്നരുളിടം-
 രാജേന്ദ്രനെക്കാണുവാ-
 നല്ലുണ്ണാക്ഷലപയരര “അവടിയാ”-
 റലാപാവിലെത്തിടിനാൻ.

നര

കല്യാണപ്രദമായിട്ടും “കവടിയാർ+
 കുനിൽ” കലാകല്പനാ-
 കല്യാഡംബരപൂർവ്വകം കവിമനോ
 രാജ്യംകവിഞ്ഞതുമേൽ,
 കല്യാണാദ്രിയിലിരുന്നസൗധമകുടം
 പോലേ മഹാവഞ്ചിഭൂ-
 കല്യാണാസ്സദരാജരത്നാനിലയം
 കാണാം നമുക്കുദരാൽ.

നന്മ

നാനാവണ്ണസുപണ്ണമഞ്ജുചതികാ-
 ബാലഭൂമാലംബന-
 സ്ഥാനായിഷ്ഠിതമായ്, സ്വയംപ്രകൃതിയാ-
 ലുദ്ദേശപാശംപങ്ങളിൽ,
 ദാനാസക്തരസാലകേര്പനസാ-
 രാമപ്രഭാപൂർവ്വ, മ-
 ന്വനാലംകൃതിയോടുകൂടി വിലസി-
 ടുന്തു വിചിത്രാലയം.

നര

ആ രമ്യാകൃതിയാൻ പൂമതിലക-
 ത്തന്ത്യാദശാഭോജന-
 സ്വാരസ്യം കലതം ലതാമണികളാ-
 ലാശ്ശേഷമാന്നാദരാൽ,
 ആരക്താക്ഷതപല്ലവങ്ങളുണിയും
 തേന്മാവുകൾക്കും കുളിർ-
 ത്താരഞ്ചം ചെടികൾക്കുമുള്ളിൽനിലകൊ-
 ള്ളുന്തു ഗുഹേന്ദ്രാലയം.

നന്മ

ചാതുർദ്വണ്യമിയന്ന ചാരുതരമാം

“കാന” ചെടിപ്പുട്ടമീ-

വാതുക്കൽത്തെളിവാൻടുത്തുപുറമേ

നില്ക്കുന്ന നീർലാഭയാൽ;

ഏതുംവണ്ണവിചിത്രഭംഗികുറവാ-

ണെന്നാകിലും വാസനാ-

ചാതുര്യം കലരുന്ന പൂച്ചെടികളും

വാർകുന്നിൽ വായ്ക്കുന്നിതാ.

നൃത്ത

ചിത്താകർഷകരാജമന്ദിരമുഖ-

ദപാരത്തിലുൽസാ-

വൃത്താകാരവിശാലചതപർശിലാ-

വപ്രാഗ്രഭാഗങ്ങളിൽ

ഉത്താലായസതനുവൈദ്യുതലസ-

ദ്രീപങ്ങൾ ദിവ്യപ്രഭാ-

നൃത്താകല്പപുരസ്സരം ക്ഷപകളെ-

പ്പാടേ ക്ഷയിപ്പിക്കയാം.

നൃ

വിദ്യാന്മാർക്കു മരീവദൃസ്സഹദരി-

ദ്രാവസ്ഥയാലാത്തി പൂ-

ണ്ടുദ്യാഹത്തിനു കന്യാകാമനികളേ

നല്ലാൻ നമിച്ചാദരാൽ,

ഏകാന്തം ചരാവശരായ് വശ്യനമപേ-

ക്ഷിക്കും ദപിജ്ജ്ഞം മുറ-

യ്ക്കിദ്വാരം നിശിതാജ്ഞയാലിഹ തുറ-

ന്നല്ലോ കിടപ്പു. തുലോം.

നൃ

ഖദ്യോതോപമനായ ചൈത്രധരണീ-

കാന്തന്റെ തേജോമയ-

പ്രദ്യോതപ്രമുരപ്രതാപവലയ-

ത്തിങ്കൽ പ്രവേശിക്കുവാൻ,

ഉദ്യോഗസ്ഥമഹാപ്രഭുക്കളിവിടം

പ്രാപിക്കവേ, വിഭ്രമൽ-

ഖദ്യോതങ്ങൾക്കുണക്ക മണി മരുവീ-

ടുന്തു മഹോല്ലാസയാൽ.

സൻ

ഉന്തം തള്ളുമൊതുങ്ങിയുല്ലൂലികയോ-

ടുള്ളിൽക്കവിത്താദരാൽ,

പൊന്തം ഭക്തികലൻ പെരൂർതൊഴുതീ-

റോഡിന്റെ പാർപ്പങ്ങളിൽ,

സന്തുഷ്ടാശയരായി നില്ക്കുമളവിൽ,

“ശ്രീപാർവ്വതീനന്ദനൻ”

ചിന്തം ചിത്രപുരപ്രദർശനകലാ-

ശാലയ്ക്കുഴന്നെള്ളിനാൻ.

മെ

പ്രത്യക്ഷേശ്വരനായ്, പ്രജാവലികളാ-

ലാരാധ്യനായി, ക്ഷമാ-

നിത്യക്ഷേമവിധാനദാനരത്നനാം

ശ്രീമിതനക്ഷത്രജൻ,

അത്യന്തം സു‘ക്ഷമാര’കാന്തി വിതരീ-

“ടാറുള്ള” വക്ത്രാംബുജ-

പ്രത്യഗ്രാഭയൊടും സവിത്രിയുടെ പേ-

രമ്പത്ഥമാക്കിടിനാൻ.

മെ

നീണ്ടു ക്ഷിപ്തകളാൽ യുവാംഗനകളും,
 നിവ്യാജഭക്തിയിൽ -
 പ്ലാണ്ടുള്ളൊപ്പകളാൽ യുവാക്കളും, മതീ-
 വാശ്യയുക്തകോലാഹലാൽ
 ചൂണ്ടും കൈമലരോടു ബാലരും, മുദീ-
 സ്താനന്ദബാഷ്പങ്ങളാൽ
 വീണ്ടും വൃദ്ധജനങ്ങളും നൃപതിയെ -
 പൂജിച്ചുനിന്നീടിനാൻ.

മെ

(തിരുനാൾമഹാഃക്ഷേത്രപ്രവേശനാനുഗ്രഹം)

ഇഴയാണ്ടിൽ തിരുമേനിതന്റെ തിരുനാ-
 ലിത്രാശയിൽ പേശല-
 ശ്രീയാറാട്ടുമുഷസ്സുവണ്ണകിരണാ-
 ലംബാംബരച്ചാത്തലിൽ,
 അയാതംശുഭമായതോടുമൊരുമി-
 ചുഭാഗതം ആതനാ-
 ല്പ്രായാലേഖനയോഗ്യമാം നവയുഗം
 നാട്ടിന്റെ നേട്ടങ്ങളിൽ.

മെ

ഭൂമാൻ ഭൂതയാർദ്രനാം ഭുവനമ-
 ദാരദ്ര, ഭൂപ്രജാ-
 ക്ഷേമാസക്ത, നഭ്രതപൂർവ്വമതുല-
 ക്ഷേത്രപ്രവേശാജ്ഞയാൽ,
 സാമാന്യാധികമായ് സപരാജ്യമധുനാ
 സപരാജ്യമാക്കിത്തളി-
 ചിമാഹാത്വ മുയന്നിടുന്നതിരുനാൾ-
 സോപാനമേറീടിനാൻ.

മെ

ചേണാളീടിന ചേരരാജ്യപരിധി-

ക്കുള്ളിൽ പുരാ ചേർന്നതാം

വേണാട്ടിൽ—ക്കടലിന്റെ വാങ്ങലിലൊഴി-

ഞ്ഞുണ്ടായൊരീയൂഴിയിൽ-

നീണാർ ഭീകരനൃത്തമാടിയൊരയി-

ത്തപ്പേപ്പിശാചി ജ്ജനൽ-

ത്രാണാലംബവിളംബരാഹതി പതി-

ച്ചെങ്ങോ പതുങ്ങി ഭൃശം.

൭൫

രോകാവേശമധഃകൃതക്കു സുകൃത-

ത്തുക്കൈയണിത്തുലികാ-

ലോകാനുഗ്രഹദപ്രശാന്തചലന

ചാത്തിന്റെതീർത്ഥത്തിനാൽ,

ഹാ! കാണാപ്പുറമായൊഴുകിയ മുഹൂ-

ർത്താംശങ്ങൾ മൂകാമുഖ-

ശ്ലോകാർപ്പങ്ങളരോകരാജ്യഭരണം-

ദർശപ്രതിച്ഛായയാൽ.

൭൬

ജാതിവ്യാകൃതിജാതശാപശാന്ത-

യ്യുന്മൂലനാശം ജനൽ-

പ്രാതിക്കാസ്പദമായിട്ടും പ്രതിനവ-

പ്രസ്താവനാസ്രുത്തിനാൽ,

നീതിക്കൊത്തവിധം വരുത്തിയ മഹാ-

രാജാവഖണ്ഡേശ്വര-

പ്രീതിക്കുത്തമപാത്രമായി വിജയി-

ക്കുന്ന വിശുദ്ധാശയൻ.

൭൭

കാശിക്കൊത്ത മഹത്വമേറിയമഹാ-

ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പ്രാതമന-

ജ്ഞാശിച്ഛത്തമവണ്ണശുദ്ധവനിതാ-

സംഘങ്ങൾ സംതൃപ്തിയാൽ,

അശിഷ്ണുകിയകംതെളിഞ്ഞു തിരികെ

പോകുന്നു നിത്യം, യരോ-

രാശിക്കാകരമായ വഞ്ചിതപനേ

വാഴിസ്തുതിച്ചാദരാൽ.

ഈ

തെക്കാഴിക്കരതൊട്ടു മഞ്ഞണിമല-

യ്ക്കറ്റം വരേയ്ക്കും വട-

ക്കുറിക്കാമ്പിൽ പരിതോഷമൊത്തുപരമോ-

ത്സാഹം പകന്നാളുകൾ,

മുക്കാലുംനഗരത്തിലും മുഴുവനും

നാട്ടുപുറത്തും മുറ-

യ്ക്കിക്കാലോചിത ധീരബാലനപസ-

ന്ദേശം പ്രശംസിക്കയാം.

എൻ

പ്രാക്കാലിനപുരോഹിതാഹിതവിഹാ-

തത്തിന്നു വിദപൽസഭാ-

ഭാക്കായി അതിരഭമനിതന്റെ സചിവാ

ഡ്യൻ തീർച്ച കല്പിക്കയാൽ,

നീക്കാനുള്ളിരുളാശു നീണ്ടി; യുദ്ധം

ചെയ്തു സമതപം, വെറും

നാല്ക്കാലിക്കുസമം നടന്നവശരാം

നാലഞ്ചു ലക്ഷങ്ങളിൽ.

വൻ

ശ്രീമൂലർക്കുജയായ ശിക്ഷ മുറപോ-

ലുണ്ടായമൂലം മന-

സ്സാമൂലാഗ്രമുദാരപൂർവ്വമഹിതാ-

ദശാഭമായ് മേൽക്കുമേൽ,

മാമൂലിന്റെ തുരുമ്പുകുടിയ ദുരാ-

ചാരം വിദൂരീകരി-

ച്ചീ മൂലർക്കുജഭാഗീനേയനധുനാ

വെൽവൂ മഹാഭാഗ്യവാൻ.

പുന.

ഇന്നിക്കാണവതെന്തൊരതൂത? മിതാ

വേണാട്ടിൽ വേടർക്കളി-

ക്കുന്നിന്മേലുയരുന്ന സുന്ദരജഗൽ-

സ്വാതന്ത്ര്യസൂര്യാർഭകൻ,

കുന്നിക്കും പ്രവേശി; കണ്ണുകൾ തു-

ണെല്ലാരു മുല്ലാസമാ-

ന്നൊന്നിപ്പോതൊരു വഞ്ചിതന്റെഗതിയേ

നോക്കുന്നിതുപ്ലൂണായാൽ.

പുന.

പണ്ടൊരാലുളവായ പാപപരദാ-

സ്യഗ്രന്ഥി പൊട്ടിത്തുലോം

രണ്ടായിട്ടു തകന്നുപോയിതു; പുനഃ-

സ്വാതന്ത്ര്യസൂര്യാഭയിൽ

കൊണ്ടാടിത്തിരുവഞ്ചിയെത്തിയധുനാ;

കോലാഹലത്തോടുമേ-

ലുണ്ടാം, യാത്രയിനി, പ്രശാന്തിസുഷമാ-

സ്വസ്ഥനപന്ധാംബുവിൽ.

പുന.

ഈ വിപ്ലാതവിളംബരാംബിക, മുത-
 പ്രായസ്ക മിഷ്ണമൃതം
 തുവിസ്സാദൃമുണമുതേകിയുദിതോ-
 മേഷം തഴപ്പിക്കയാൽ,
 ഭൂവിൻഭൂഷണമായി, ഭൂരിനവജീ-
 വാനദഭൂതിസ്സരൽ-
 ഭാവിക്കാസ്സദമായ ഭാസുരമനോ-
 ഭാവം മതാസക്തരിൽ.

പ്രഭു

ഇന്നാളോളമവണ്ണനാലുപജപദം
 ക്ഷേത്രപ്രവേശംലഭി-
 ചെന്നാലാശു തകൻ ഭാരതപരി-
 ഷ്കാരാസ്ഥിഭൂതം ദൃശം,
 എന്നായോതിയ വാദമസ്തരവമായ്;
 സാധിച്ചു ധർമ്മക്ഷമാ-
 ഭൂനാകേശനമുല്പാദിപ്പുമാടനാ-
 സാമ്രാജ്യസംസ്ഥാപനം.

പ്രഭു

തീണ്ടോടൊത്തു തൊടീലുമിത്തിര-
 വിതാംകൂർവിട്ടു തിണ്ടാടിയെ-
 ണ്ണാണ്ടോ പോയിമറഞ്ഞു; മററുനൂപരെ-
 ചെന്നാശ്രയിച്ചീടുവാൻ,
 പൂണ്ടോരോ പുതുവേഷധാടികളുമാ-
 യെത്തുന്നതെന്തിനടു-
 ത്താണ്ടോടാണിനകത്തിരിപ്പവിടെയും
 ദുസ്സാലുമാമോക്ഷകിൽ

പ്രഭു

ഈയുല്കൃഷ്ടവിളംബരോത്തമഫലം
 സാത്യാനുഭൂതിക്കു, ദീ-
 ഘായുസ്സീമയിലത്ര നിങ്ങളുന്നു
 പാത്രീഭവിച്ചിടുവാൻ,
 ഹാ! യുഷ്മന്മതമല്ലുടിച്ചു കളുപേ-
 ക്ഷിച്ചീടിനെന്നാൽജാൽ.
 സായുജ്യത്തിനു മറ്റുമാഗ്ഗണമിനി-
 ചെച്ചേയുണ്ടതില്ലഴിയിൽ.

പൂ

മായാത്തകമഷിക്കു, മന്ത്രികൃതമി-
 പ്രശ്യാപനം, പാവന-
 ശ്രീയാന്തീടിന “രാമവർമ്മ” ലിപിവി-
 ന്യാസത്തൊടന്യാദരം,
 മായാദീപപടത്തിലും മതമഹാ-
 ഗ്രന്ഥത്തിലും കാശ്യപി-
 സായാഹ്നോദയകാലമാവതുവരേ
 ഞ്ഞെപ്പൊഴും കൌതുകാൽ.

പൂ

വേദാന്തത്തിനു ഭാഷ്യമിപ്രകൃതമാം
 പ്രശ്യാപനം, വേദവി-
 ദ്വാദാകൃതവിമർശനാവ്വിഷയീ-
 ഭൂതം, വിചാരാമൃതം,
 ധീദാസ്യായസശൃംഖലാവലയവി-
 ഭൂഷ്ടദക്ഷമം, ക്ഷത്രയോ-
 ഗ്യേഭാത്യാദിനവപ്രകാശനവിള-
 ഞായിപ്രകാശിക്കയാം.

പൂ

സാഹിത്യാത്മരസം പദാനുപദമി-

സ്തന്ദ്രേശ, മുദ്രാൽക്കലാ-

സൗഹൃദിത്വത്തൊടു വാചകംപ്രതി, വഴി-

ഞ്ഞീടുന്ന വാക്യങ്ങളാൽ,

“സ്നേഹിച്ചീടുക നാം സൗഭൃദൈവതം,

നിമ്നോന്നതസ്ഥാനധീ-

രാഹിത്യത്തൊടു” മെന്നരത്നചമരശാ-

സിക്കുന്നിതാദ്ധ്യാത്മികം.

൯൫

ഏതോമൽത്തിരുമേനിയിപ്രഥിതമാം

പ്രഖ്യാപനം സ്വപ്രജാ-

ചേതോമോദമുയർത്തുമാറു വിരമി-

ച്ചാശാംശുവീശീടിനാൻ,

ഭൂതോദാരദയാപരാഗ്രമണിയാ-

മദ്രോഹമാദ്ധ്യാത്മിക

സ്ഫീതോച്ചീധരനവ്യഗ്രീതയുപദേ-

ശിച്ചാനുപേന്ദ്രാശ്രിതൻ.

൯൬

* * * * *

തങ്കൽ ഭക്തി മുഴുത്തുതാണതൊഴുത-

പ്പെഴരാളിയിൽപെഴുത്ത-

ത്തങ്കക്കോമളമായിട്ടും തിരുമുഖാം-

ഭോജംതിരിച്ചാദരാൽ,

തിങ്കൾപ്പൂഞ്ചിരിതുകിയുത്തമരമാ-

ങ്കത്തിൽത്തിളങ്ങിപ്രജാ-

സങ്കല്പേശ്വരനാം കലാത്മനിരതൻ

കാഴ്ചസ്ഥലത്തെത്തിനാൻ.

൯൭

സാമന്ത്രി കലരുന്ന സാരഥിയിറ-

ങ്ങിപ്പെട്ടൊന്നൊതുങ്ങിത്തുലോം

സാമഞ്ജസ്വസമൃദ്ധിസംഭരതരഥം

തുണ്ണിത്തുറന്നീടവേ,

ആ മന്ദാരമരത്തിനായിയധികം

ചേർക്കുന്ന തുളുവടി-

പ്പൂ, മർദ്ദിച്ചിതുമന്ദമുഴിയണിയും

പട്ടാംബരത്തിന്നുമേൽ.

൯൩.

തൃക്കാൽസ്തർന്നഭാഗ്യമതുന്നഗരി-

ക്കുണ്ടായനേരം, മുറ-

യ്ക്കാക്കാവൽഭടർ മുഗ്ദ്ധകാഹളരവം

മന്ദം മുഴക്കിപ്പിന്നർ;

ദിക്കാകെത്തളിവാൻ; ദീപനിഭനാ-

യാദിത്യനാഴിക്കടു-

ത്തിക്കാഴ്ചയ്ക്കുനുകുലമാം പ്രഭചരി-

ഞ്ഞാരാൽ ചൊരിഞ്ഞീടിനാൻ.

൯൪

ശ്രീമൽഭാരതവർഷഭൂഭരണ

പ്രഖ്യാതസാമാജിക-

സ്തോമപ്രസ്തോതാരകാവലികലേ-

ശാഭാവിഭൂഷാപിതൻ,

രാമസ്വാമിധരാസുരേന്ദ്ര,നഗ്നനാ

മന്ത്രിശ്ചരൻ മംഗള-

ക്ഷേമസ്വാഗതവാക്യമാലപിയരുളി-

തൃക്കാൽ വണങ്ങിപ്പിന്നാൻ.

൯൫

സാകുതസ്തിതപൂർവ്വം തിരുമന-
 സ്സെഴാച്ചുനളീകൃത-
 ശ്രീകൃട്ടന്ന ശിരസ്സണിഞ്ഞ ചലനം-
 കൊണ്ട, ക്ഷിപ്രകോണങ്ങളിൽ,
 ഡീകുലങ്കുഷഭക്തിരശ്മിനിഴലി-
 ച്ച, ലേഖനാശ്രാന്തമാം
 കൈകുപ്പം സചിവോത്തമന്റെയുപചാ-
 രത്തെഗ്രഹിച്ചീടിനാൻ.

ൻ സ

കൂടും ശ്രദ്ധയൊടും പ്രദർശനമഹം
 കൊണ്ടാടുവാനുദ്യമി-
 ച്ചീടും പൊരജനപ്രധാനപുരുഷ-
 ഫാരാൽ പുനസ്സീകൃതൻ,
 തേടും ഭക്തി തെളിഞ്ഞുയന്നുഗമി-
 ക്കപ്പെട്ടു, തേജസ്സണി-
 ണ്ണിടും കാഴ്ചകൾ മാറിമാറിയവിടെ-
 ക്കല്പിച്ചു കണ്ടിടുവാൻ.

ൻ ഐ

നാനാസാധനസംക്രമീകൃതനവീ-
 നാഭിപ്രയോടുത്തമ-
 ജ്ഞാനാസപാദനയോഗ്യശാലകൾ, പതാ-
 കോല്പാതപാതങ്ങളാൽ,
 സൂനാസ്രോപമവഞ്ചിബാലനൃപനെ,
 ശുദ്ധാന്തരംഗോൽഗമൽ-
 പിനാമോദ മുതിർന്നു സമ്പ്രതിപരോ-
 ക്ഷത്തിൽ ക്ഷണിച്ചീടിനാൻ.

ൻ പ

അമാത്യാപമനായ മന്ത്രിവരനോ-

ടൊന്നിച്ചുകൂടി, സ്വപ്നം-

ശാമാരവൃതശുദ്ധിവിട്ടുണ ചലി-

ച്ചീടാതെ ചക്രശരണൻ,

വാചാവണ്യസുവണ്ണഭാഷണസുധാ-

രൂപത്തിലുദ്യമക്കലാ-

ശ്രീചാരുസ്ഥിതഗുണചിത്രനഗരി-

ക്കാശിസ്സു നൽകീടിനാൻ.

൯൯

മേധാമേദൂരമന്ത്രികാര്യപരിപാ-

ടിക്കൊത്ത മേന്മേലതി-

പ്രാധാന്യം കലരും പ്രദർശനകലാ-

ശാലാവിഭാഗങ്ങളിൽ,

രാധാപല്ലഭാസനഞ്ചിതകടാ-

ക്ഷാപാംഗമംഗാഞ്ജന-

ശ്രീധാരാമൃതവൃഷ്ടിയാലതളിനാ-

നത്വനമുത്തേജനം.

൧൦൦

പ്രാപ്തം.

ശ്രീമദ്. 1. ശ്രീമദ്. ....ലംബരത്രി = തീചിത്രനക്ഷത്രജാതനായ അവനിപാല (രാജാവി) ന്റെ ജന്മദിവസം (തിരുനാള) കന്ന ആനന്ദോത്സവത്തിന്റെ ആലംബരത്രി (വേഷാലങ്കാര വിശേഷംഗം.) “ശ്രീ” എന്ന അക്ഷരംകൊണ്ട് കാവ്യ ആരംഭിക്കുന്നത് മറ്റൊരു സൂചിപ്പിക്കുന്നു. “അവസ്ഥ” എന്നുള്ള പദംകൊണ്ട് ഈ വിഷയത്തിന്റെ പ്രാധാന്യവും അത് വർണ്ണിക്കുന്നതിന് തന്നെക്കൊണ്ടാവുകയില്ലെന്നുള്ള കവിയുടെ പ്രയത്നവും കാണിക്കുന്നു. ചിത്രനഗരം=തിരുനാളാഘോഷിക്കുന്നതിനായി പ്രത്യേകം നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട പ്രദർശനസ്ഥലത്തിന്റെ പേര്. ഈ പദം കാവ്യവിഷയത്തെ നിർദ്ദേശിക്കുകയില്ലെന്ന്. ചിത്രാഭിരാമം=ചിത്രവും മനോഹരവും ആയിരിക്കുന്നത്. രോമിസ്സ=ശോഭ. പൂർണ്ണം=വൈചിത്ര്യത്തോടു=പൂർവ്വഭിത്തി (പരസ്പരം)ലും, പശ്ചിമഭിത്തി (പശ്ചാത്യഭേദം)ലും ഉള്ള കലകളുടെ മിശ്രമായ (കലാലയം) പ്രഭാവങ്ങൾ (മനോഹര്യങ്ങൾ)ന്റെ സ്മരണയ്ക്കായിട്ടുള്ള ചിത്രനഗരത്തിന്റെ നിർമ്മാണത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ആലോചനയുണ്ടെന്നുള്ള സംഗതികൾ ഈ പദംകൊണ്ട് ഉദ്ദേശിക്കുന്നു. ഈ ഒന്നാംശ്ലോകത്തിലെ ഭിത്തിയാക്കുവാനായിട്ടുള്ള ഏകരൂപവും രണ്ടാം നാലാം പദങ്ങളിലുള്ള അനുപ്രാസങ്ങളും ശബ്ദാഭിധാനവും ചിത്രനഗരത്തിലെ കലാപ്രദർശനംപോലെതന്നെ ഈ കാവ്യത്തിലും സാഹിത്യകലാപ്രദർശനം, കാവ്യകാരന്റെ പരസ്പരവും പശ്ചാത്യമായ വിദ്യാഭ്യാസംനിമിത്തമുണ്ടായിട്ടുള്ള ആശയങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി, പ്രകടമാകുമെന്ന് ധ്വനിയ്ക്കുന്നു. വിശിഷ്ട, ഏകദേശം ഭാഷാപദങ്ങളെത്തന്നെ പറയപ്പെടാവുന്ന ലളിതമധുരങ്ങളായ സംസ്കൃതപദങ്ങളുടെ ഘടനകൊണ്ടുണ്ടായിട്ടുള്ള ഈ ശ്ലോകത്തിലെ ആദ്യത്തെ ദീർഘമായ സമസ്ത പദപ്രയോഗത്താൽ, കവി മഹാരാജാവുതന്നെയാണെന്നുള്ള ദീർഘായുരാരോഗ്യവും ലളിതസുഖജീവിതവും ആശംസിക്കുന്നു. ഈ പദം തിരുനാളാഘോഷത്തെ കുറിക്കുന്നതാണെന്നുകൂടി ഓർമ്മിക്കേണ്ട.

ശ്ലോ. 2. കച്ചേരി.....മൈതാനം=പുത്തൻകച്ചേരിക്ക് കിഴക്കുവശമുള്ള വിശാലമായ പ്രദേശം. ഇവിടെയായിരുന്നല്ലോ ചിത്രനഗരം സജ്ജീകരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ഏതാദൃശത്തച്ചേർ=ഇപ്രകാരമല്ലാമുള്ള വിശിഷ്ടങ്ങളായ പണിത്തരങ്ങൾ. വിശ്വകർമ്മാപ്തം കല്പം ജപിച്ചെറിഞ്ഞാൽ വിശേഷതരമായ മന്ദിരങ്ങൾ ഉയർന്നുവരുന്നതുപോലെ ശില്പപ്രയോഗത്താൽ ക്ഷണത്തിൽ ഉണ്ടായ പന്തലുകൾ. തുലാമാസാവസാനാഭിയിൽ=തുലാമാസത്തിന്റെ അവസാനത്തിന്റെ ആഭിയിൽ; ഒടുവിലത്തെ ആഴ്ചയുടെ ആരംഭത്തിലാണല്ലോ പ്രദർശനം തുടങ്ങിയത്. വിരോധഭാസാലങ്കാരം. അവസാനാഭിയിൽ=beginning of the end എന്നുള്ള ഇംഗ്ലീഷ് ശൈലിയുടെ അനുകരണം. ഗ്രന്ഥകാരന്റെ പാശ്ചാത്യവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ഫലം, മറ്റുള്ള പ്രയോഗങ്ങളിലും ഇതുപോലെ കാണാവുന്നതാണ്. ചേതോ.....കൈലാസമായ്=കൈലാസപർവ്വതത്തിന് തുല്യമായിട്ടുഭയത്തെ കവരുന്ന കാഴ്ച സ്ഥലത്തിന്റെ നിലയെ (മൈതാനം) പ്രാപിച്ചു. കടീരങ്ങൾ=പന്തലുകൾ. വെള്ളത്തുണിയിലുള്ള വലുതും ചെറുതുമായ പന്തലുകൾ നിറഞ്ഞ ചിത്രനഗരം വെള്ളിക്കൊടുമുടികളുള്ള കൈലാസപോലെ കാണപ്പെട്ടു എന്നു താൽപര്യം. ഈ പ്രയോഗം ഗ്രന്ഥകാരന്റെ പരസ്യവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ഫലവുമാണ്. ഇങ്ങനെ സമ്മിശ്രമായ ആശയപ്രകടനം മറ്റു ശ്ലോകങ്ങളിലും കാണാം. രൂപകാലം കാരം.

ശ്ലോ. 3. ഉദ്യോ.....പ്രഭുക്കളും=വലിയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും. ഉദാ....സമ്പന്നർ=ഉൽകൃഷ്ടമായ ആദർശമുള്ളവർ. (Rich in noble ideals) ഉദ്യോഗികൾ=ഉത്സാഹികൾ. അനേ.....തിലകർ=പല പല പൗരപ്രമാണികൾ. ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും അനുദ്യോഗസ്ഥന്മാരും ഒരുപോലെ തിരുനാളാഘോഷിക്കുന്നതിന് ഉത്സാഹിച്ചത് മഹാരാജാവിന്റെ മനസ്സിനോടു പ്രജകൾക്കെല്ലാമുള്ള സ്വതഃപ്രവർത്തിതമായ രാജഭക്തിയെ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തുന്നു. ഐദ്യോ.....പുരി=ഐദ്യവും (മനസ്സിനെ കവരുന്നത്) ശ്രേഷ്ഠവുമായ പുതിയ ചിത്രനഗരം. ഹാ! ഇതിനെ ഏന്തിനോടു് ഉപമിക്കണമെന്ന് നിശ്ചയമില്ലാതെ കവി അമ്പരക്കുന്നു. ഒടുവിൽ “പൂമങ്കപൂമേടയിൽ” എന്ന സഹൃദയഐദ്യോഹാദജനകമായ ഉപമയിൽ വാസനാനുഗ്രഹംകൊണ്ടു് ഏതുനം. തിരുവനന്തപുരം പട്ടണത്തിനകത്തു് ചിത്രനഗരം, മനോഹരമായ മലർമാളികയിൽ മഹാലക്ഷ്മിയെപ്പോലെ ശോഭിച്ചു. കാലോചിതം=കാലത്തിനടുത്തവണ്ണം. ഉപമാലങ്കാരം. ഉദ്യോഗസ്ഥ.....ഉദാരാദർശ.....ഉദ്യോഗികൾ; പൂമങ്കപൂമേടയിൽ; കാ

ണായി കാലോചിതം ഇത്യാദി അനുപ്രാസങ്ങൾ നോക്കുക.
മറുഭൂത ശ്ലോകങ്ങളിലും ഇതുപോലെ കാണാം.

- ശ്ലോ. 4. പ്രകാരാഭംപ്രകാരത്തിന്റെ (കോട്ടയുടെ) ശോഭ. പ്രവേശന മുഖപാദം=പ്രധാനമായ വാതിൽ. അത്യ.....ദിയാൽ=മഹായോഗ്യമായ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേയ്ക്കു അഭ്യർത്ഥനാശാസനം ചെയ്യുന്ന വാക്കുകൾ, സിന്ധുജം (ഭൂമി) ഭരം (ശംഖ്) എന്നിത്യാദിയായ വഞ്ചിരാജ്യത്തിന്റെ ചിഹ്നങ്ങൾ, ഇവയെക്കൊണ്ടു്. ഒളി=ശോഭ. പാകാരാതിധനുസ്സു്=മഴവില്ലു്. പതാകാ ന്വിതം=പതാകകളോടുകൂടി. സ്വഭാവോക്തി ഉപമാലങ്കാരങ്ങൾ. പലനിറത്തിലുള്ള പതാകകളോടുകൂടിയ വളച്ചുവെത്തിയ മഴവില്ലാൽ ഉപമിക്കുന്നതിനുള്ള ദൃഷ്ടിപ്രത്യക്ഷം.
- ശ്ലോ. 5. സേവാതൽപരർ=വാളൻറിയറന്മാർ (Volunteers). ആവാസം=താമസം. സ്വഭാവോക്തി.
- ശ്ലോ. 6. രമ.....കവാടം=മനോഹരമായ ഗോപുരവാതൽ. ഇടത്താരാമം=ഇടത്തുവശത്തായിരിക്കുന്ന ഉദ്യാനം. ലസ.....കാരത്തിൽ=ലസത്തായ (ശോഭിക്കുന്ന) അലംകാരന്റെ അഴകേറിയ ആകൃതിയോടുകൂടി. അന്യഭരം=അപ്പുറം. ദൂരം.....പൂർവ്വം=ദൂരദിക്കുകളിൽനിന്നു് ആനയിക്കപ്പെട്ട (കൊണ്ടുവന്ന) ലത (വള്ളി)കളെക്കൊണ്ടും മഹീരവ (വൃക്ഷ)ങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഉള്ള അലങ്കാരങ്ങളോടുകൂടി. കലാ.....രചിതം=കലാകാരന്മാരുടെ (ഉദ്യാനനിർമ്മാണവിദ്യയിൽ വിദഗ്ദ്ധന്മാരുടെ) അദ്ധ്യക്ഷത (തടസ്സമറ്റ) മായ ഭാവന (കൽപനാശക്തി) യാൽ വിരചിതം (ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതു്). ഇതു് ഒരു കൃത്രിമോദ്യാനമായിരുന്നു എന്നുള്ളതു് സ്പഷ്ടമായിരുന്നു. സ്വഭാവോക്തി.
- ശ്ലോ. 7. മായാ.....ശ്രേണിയാൽ=മായാ (ഇന്ദ്രജാല)മണ്ഡപം, നൽനമണ്ഡപം, ഗാനമണ്ഡപം ഇവയുടെ രത്നാലങ്കാരഭംഗിയുടെ ധാരാളതകൊണ്ടു്. ഹൃ.....മായം=ഹൃദ്യവും ആകർഷകവുമായി. പ്രവർഷിക്കുക=ധാരാളമായു് പെയ്യുക. അഭ്യാപി=ഇപ്പൊഴും. പ്രഥിതം.....പ്രശംസം=പ്രശംസ (പ്രസിദ്ധമായ പ്രശംസനത്തിന്റെ) വിജയവിഷയത്തെ. ഉൽപ്രേക്ഷ.
- ശ്ലോ. 8. ഉത്തംഗാഭം=ഉത്തംഗമായ (വലുതായ) ആഭ (ശോഭ) വിശാലതരം=വളരെ വിശാലമായുള്ള. വിധാനങ്ങൾ=കെട്ടകൾ. മെത്തം=വളർന്നു. ഉല്ലാസം....പ്രവീണത=ഉല്ലാസമായ (സന്തോഷ

കരമായ) കലാപ്രവീണത (കലാസാമർത്ഥ്യം) അതിശയോക്തി. സ്വഭാവോക്തി. ഉയരംധാരാളം, അകംവിസ്തൃതവും വിമലവും കലാകരലഭവും; സൽപ്പുരുഷന്റെ പ്രതിതിവ്യംഗ്യം

ശ്ലോ. 9. ഉദ്യുഷ്പലംതി=ഉദ്യുഷ്ടായ (തെളിഞ്ഞ) പലംതി (വഴി) ഇവസ്ഥയിൽ ഉദ്യാനത്തിന്റെയും പന്തലിന്റെയും നടുവിൽ കൂടി. അതി.....ക്കാരം=അനേകം അലങ്കാരങ്ങൾ. സദ്യ.... സദനം=സത്തായ (ശ്രേഷ്ഠമായ) യക്ഷാഗണസാമുഭയമന്റെ (ചൈത്ര്യപണന്റെ) സദനം (ഭവനം); അളകാപുരി എന്ന നാമം. സമാരാധ്യമാം=പൂജിക്കത്തക്ക. സദ്യ.....തത്തിൽ=അനേകം പരിഷ്കരിച്ചതായ പ്രദർശനശാലയിൽ. ഉദ്യാനത്തിനും പന്തലിനും മധ്യേകൂടി പ്രദർശനശാലയിലേയ്ക്ക് കടക്കുൻ ഒരു വഴിയുണ്ട്. ഗദ്യപദ്യസമ്മിശ്രമായ ചമ്പു വഴിയ്ക്ക് സംസ്കൃതസാഹിത്യത്തിലേയ്ക്ക് എങ്ങിനെയോ അങ്ങിനെ എന്ന് സാരം. ഉപമ.

ശ്ലോ. 10. വീണ്ടും മുഖാമുഖം സമാഗതം ആംഗലഭാഷയിൽ എഴുതിട്ടുണ്ട്. അത് മുഖപ്രസംഗത്തിലുള്ള വളച്ചു വാച്ചിനേലാണ്. സമാഗതം ആംഗലഭാഷയിൽ Welcome ചിത്രനഗരിയുടെ അന്തർഭാഗത്തിലേയ്ക്കുള്ള ഈ വഴിയ്ക്ക് മുക്കളിൽ വിലങ്ങനെ Welcome എഴുതിയിരുന്ന കൊടികൾകെട്ടിയിരുന്നത് കണ്ടിരിയ്ക്കുമല്ലോ. തീണ്ടം സംശയമറു്=സംശയലോകംകൂടാതെ, സമാഗതം ലഭിച്ചാൽ പിന്നെ സംശയിച്ചിട്ട് കാൽമുട്ടില്ല. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 11. അഭംഗം.....ശ്രീ=അഭംഗവും(ഭംഗമില്ലാത്തതും) ലസത്തു് (മിന്നുന്നതും) വൃത്താഭം (വട്ടത്തിലുള്ളതും) ആയ ആകൃതിയുടെ ഭംഗി. രാജനൃഭംഭം=പട്ടാളക്കാര. സൈനികമാവാദ്യങ്ങൾ=ബാൻറവാദ്യങ്ങൾ.വാദനം.....പൊയ്ക്കയിലെന്നപോലെ=ആകാശത്തു് ചന്ദ്രൻപാലേയും, വിടൻ താമരപ്പൂവു് പൊയ്ക്കയിലെന്നപോലേയും ബാൻറവായനയ്ക്കായുള്ള ഒരു കളത്തട്ടു് ഈ ഉദ്യാനത്തിൽ പ്രകാശിയ്ക്കുന്നുണ്ട്. സ്വഭാവോക്തി. മാലോപമ.

ശ്ലോ. 12. നാനാ.....സാഹിത്യം=പലതരത്തിലുള്ള രേഖകളുടേയും മരംഗങ്ങളുടേയും ശബ്ദങ്ങളോടുകൂടി. നാനാഗംഗം.....ലാപം=നാനാഗംഗം (പ്രാവിന്റെ ഭേദം) പോലെ വളഞ്ഞ നാനാസ്വരത്തിന്റെ ആരോഹാവരോഹകൃതമനസരിച്ചുള്ള സ്വരവിശേഷങ്ങളോടുകൂടിയ ധ്വനിലാപത്തെ. മദോൽക്കർഷണം=അധികം മദത്തെനൽകുന്നത്. മനഃ.....മാനം=മനസ്സിന് വലു

തും തട്ടുകാനാകാത്തതുമായ വികാരത്തെ പ്രാപിച്ചു. പ്രസ്തുത വികാരങ്ങളെ പതിന്നാലാംശ്ലോകംകൊണ്ട് വർണ്ണിക്കുന്നു. സേനാം.....വൃന്ദം=പട്ടാളത്തിലുള്ള ബാൻറുവായനക്കാരും. പൂർവ്വാർത്ഥത്തിലുള്ള പദഘടനകളുടെ ഔചിത്യംകൊണ്ട് ബാൻറുവായനയെ സൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്നത് ഗ്രഹിക്കുക.

ശ്ലോ. 13. സേനാം.....വേത്രം=പടനായകന്റെ കൈയിലിരിക്കുന്ന ചെറിയവടി. ഉന്മാപേതം=കറവുകൂടാതെ. മുഗ്ദ്ധാഭയാരവം=മനോഹരമായ ബാൻറുവായന. ഗാനാലപപുരസ്സരം. ഗാനാലപത്തെ മുൻനിർത്തി. മധു.....വാഹം=മധുരമായ അമൃതത്തിന്റെ ഷ്ടകം. തല.....തിയ്യകുന്തിരം=തലസ്ഥാനമായ ഈ തിരുവനന്തപുരത്തു്. നിശ്ശബ്ദേതി=സന്ധ്യയുടെ ആരംഭത്തിൽ. നേതാവിന്റെ ആജ്ഞാനുസരണം വേത്രമിളക്കിക്കാണിക്കുന്ന താളത്തിനൊത്താണ് ഭടന്മാർ ബാൻറുവായന നിർവ്വഹിക്കാറുള്ളതു്. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 14. വിരവനിതാജാതർ=വിരസ്യികളിൽ ജനിച്ചവർ. (വിരന്മാർ.) സ്മരം.....ദനം=സ്മരകലയിൽ (കാമകലയിൽ) ബോധോദയം കൊണ്ടുള്ള (കാമവന്നതുകൊണ്ടുള്ള) സ്വന്ദനം (മനസ്സിന്റെ ഇളക്കം.) കാമവികാരോദയാനുഭവം എന്നു സാരം. ഉന്നതം.....നം=മഹത്തായ ആജ്ഞാമികവിചാരം. സ്വതഃ.....ശക്തി=സ്വഭാവേനയുള്ള പ്രേരകശക്തി. വളംതുവിമേൽ=ശ്രോതാക്കളുടെ മനഃസ്ഥിതിയനുസരിച്ചുള്ള വിവിധവികാരങ്ങൾക്കു് ബാൻറുവായന വളംവെയ്ക്കുന്നു എന്നു താല്പര്യം. ഉല്ലേഖാലങ്കാരം.

ശ്ലോ. 15. മേലായ്=മേലോട്ടുനിങ്ങളി; അതായതു് കളഞ്ഞട്ടിനു പടിഞ്ഞാറുവശത്തായി. മേള.....ത്തിന്=വിനോദാവഹമായ മേളത്തോടുകൂടിയതും മേളുവും (വലതും) ആയ കടീരത്തിന്തു്. ക്രലം.....ലാവണ്യം=ക്രലംകഷ്ടമായ (അതിരുകവിഞ്ഞ) ലാവണ്യം. ത്രിശാലകരം=മൂന്നുമുറികൾ. വിശാലം.....ങ്ങളിൽ=വിസ്താരമേറിയതും അടുത്തുള്ളതുമായ പ്രണാളങ്ങളിൽ (തൊട്ടികളിൽ). ലിലം.....കൃതമായി=വിനോദസ്സാനവിധാനത്തിന്തു് (സുഖമായി കളിക്കുന്നതിനുള്ള) യന്ത്രങ്ങളെ ചേർത്തുള്ള വിശേഷമായ അലങ്കാരത്തോടുകൂടി. സമീക്ഷിക്കുന്നു=നല്ല പോലെ കാണുന്നു.

ശ്ലോ. 16. ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ടു് സ്നാനജ്ജീകരണത്തെ വീണ്ടും വർണ്ണിക്കുന്നു. വേശം=കുടീരം. വെൺതോണികൾ=വെണ്ണകൽപാത്തികൾ. പ്രസ്രവണക്ഷൗൽ=വെള്ളംപോകുന്നതിനുള്ള ക

ഴൽ. പയോധാരകൾ=നിർച്ചാട്ടങ്ങൾ. തുലാ.....ചിതം=തുലാ
മാസത്തിന്റെ അവസാനത്തിനനുസരണമായി. അപ്പൊഴാ
ണല്ലോ പ്രദർശനം നടന്നത്. ഈ ശ്ലോകത്തിലെ അനുപ്രാ
സങ്ങളും, ഒഴുക്കും, ഭാഷാപദപ്രയോഗാടിയും പ്രത്യേകിച്ചു
നോക്കി ഗ്രഹിക്കുക. വെള്ളച്ചാക്കത്തപ്പോലെയും മഴച്ചാറ്റി
ലിനെപ്പോലെയും ശ്ലോകം ഒഴുകോട്ടുകൂടി തുള്ളിച്ചാടി പോകു
ന്നതും സഹൃദയർക്കു കാണാം. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 17. ഈ ശ്ലോകത്തിലും പൂർവ്വവർണ്ണന തുടന്ന് പൂർത്തിയാക്കുന്നു.
ധാരാവാഹികൾ=ധാരയെ (ഒഴുക്കിനെ) വഹിയ്ക്കുന്നവ. പ്രണാ
ളികൾ=കുഴലുകൾ. അത്യന്ത.....യോഗങ്ങളാൽ=അത്യന്തം
(വളരെ) സൂക്ഷ്മമായ (ചെറുതായ) അയുത (അനേക) ഭാഗങ്ങളിലൂടെ
ആവിഷ്കൃതമായ (പ്രാമേധ്യമെന്ന) കോശ്ശുവും (ചെ
റുപ്പുള്ളതും) കോമളവുമായ പയോബിന്ദുപ്രയോഗങ്ങളാൽ
(വെള്ളത്തുള്ളികളേക്കൊണ്ടു്) ജല.....സ്നാനാത്മം=ജലപാ
തം (വെള്ളച്ചാട്ടം) കൊണ്ടുള്ള നല്ല സുഖത്തോടുകൂടിയ സ്നാ
നസൗകര്യം. രാജാ.....ധാനം=രാജകീയമായ ഒരുക്കം
അമൃലം=വിപരമതീക്ഷ്ണ പാടില്ലാത്ത. ഈ സ്നാനവിധാനാ
വലിയ പ്രഭുക്കന്മാർക്കും ധനവാന്മാർക്കുമൊക്കെ സാധാരണക്കു
ക്കാരിട്ടുള്ളതല്ലെന്ന് വിവക്ഷ. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 18. ദേശം....രത്നമാർ=ദേശാലംബമായ (നാട്ടിലുള്ള) കലകളുടെ
അഭിവൃദ്ധിയിൽ നിരതന്മാർ. (തല്പരന്മാർ.) നിവ്യാ....ശേഷം=
നിഷ്കളങ്കമായ ആശാവിശേഷവും ആദർശമഹിമയും. സ
ഹലീഭാവം=ഹലവത്തായഭാവം. ആശം....ലയം=ആശാസ്യമാ
യ (പ്രശംസിക്കത്തക്ക) ആസനം (കസേര മുതലായവ.) ദർപ്പ
ണം (കണ്ണാടി) തുടങ്ങിയ ഉപകരണസ്തോമാലയം (സാധന
ങ്ങൾ പ്രദർശിപ്പിയ്ക്കുന്ന സ്ഥലം). ദേശീയമായ കലകളെപ്പോ
ഷിപ്പിയ്ക്കുന്നതിൽ നട്ടാക്കണ്ടായിട്ടുള്ള ഉത്സാഹതീര്യം, മേൽ,
കസേര, കണ്ണാടി തുടങ്ങിയ സാമാനങ്ങളെക്കൊണ്ടുവേരും മന
സ്സിലാക്കാം. എന്നു മാത്രമല്ല, അവയുടെ പണിത്തരങ്ങളുടെ
വിശേഷം നാടൻശില്പികളുടെ ശില്പകലാനൈപുണ്യത്തേയും
നല്ലപോലെ വിശദീകരിയ്ക്കുന്നു. മഹാരാജാവു തീരുമനസ്സു
കൊണ്ടു് ഇവിടെനിന്നു കല്പിച്ച ചില സാമാനങ്ങളേ പ്രോ
ത്സാഹനാത്മം വാങ്ങിയെന്നു കേൾക്കുകയുണ്ടായി. തല്പ്രാ
ണത്താൽ ഈ ശാലപ്രത്യേകവർണ്ണനയ്ക്കു് റഹമായിത്തീർന്നു് എ
ത്രയും ഉചിതമായി.

ശ്ലോ. 19. അന്തേവാസികൾ=അടുത്തുനില്ക്കുന്നവരും. മിനുസപ്പെടുത്തു
വാർന്നിഷ്. ചിന്ത=സംബോധന (Personification) താ

വക.....ഭാഗം=നിന്റെ (ചിന്തയുടെ) ഭാവനാശക്തിയ്ക്ക് അസുഖമായ (എത്താൻ പാടില്ലാത്ത); അതായത്, ചിന്തയുടെ ഭാവനാശക്തിയ്ക്കുപോലും അതീതമായ. കടൽക്കാഴ്ചയിൽ=പ്രസ്തുതസാമഗ്രികൾ സഞ്ജീകരിച്ചിരുന്ന പന്തലിന്റെപേർ. ഇതുവരെയുള്ള ശ്ലോകങ്ങൾക്കൊണ് ചിത്രനഗരിയുടെ ആദ്യ പ്രവേശഭാരത്തേയും അതിനടുത്തുള്ള വിശേഷങ്ങളേയും വർണ്ണിച്ചിരിയ്ക്കുന്നു. ഇനിമേൽ പ്രധാനപ്രദർശനസ്ഥലത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 20. തണ്ടാ.....സ്ഥലം=താമരപ്പുവിന്റെ ആകൃതിയിലായിരുന്ന പ്ലോ പ്രധാന കാഴ്ചസ്ഥലത്തുള്ള പന്തലിന്റെ സഞ്ജീകരണം. ദക്ഷിണാഭിമുഖമായി=തെക്കോട്ടു മുഖമായി. ശ്രാഗാഗ.....ങ്ങളിൽ=വിലാസമേറിയ താഴികക്കടങ്ങളിൽ. ഉത്തര.....മഴവില്ലൊപ്പം=വടക്കെ ചക്രവാളത്തിലുള്ള മഴവില്ലുപോലെ. രണ്ടാം=ഇതു ചിത്രപുരിയിലുള്ള രണ്ടാമത്തെ മഴവില്ലാണ്. ഒന്നാമത്തേതു നാലാം ശ്ലോകത്തിൽക്കാണ്. ഉൽപ്രേക്ഷ. വടക്കെ ചക്രവാളത്തിലുള്ള മഴവില്ലു അസാധാരണമായതുകൊണ്ട് അത്യുത്തമജനകമായിരിയ്ക്കുമല്ലോ. മഹാതോരണം=വലിയ വളച്ചുവതിൽ.

ശ്ലോ. 21. വളച്ചുവതലിൽ ഉള്ള തിരുവിതാംകൂർ രാജകീയ മുദ്രയെ ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ട് വർണ്ണിക്കുന്നു. മാതംഗയഗ്ഗ്=മംഭരണാനുകൂലികം=മാട്ടുപോലുള്ളശംഖ്. സമുദ്ര.....യിതരം=കടലിനും വഞ്ചിരാജ്യത്തിനും തമ്മിലുള്ള പേർച്ചയെ അടയാളപ്പെടുത്തുന്നതുപോലെയുള്ളതു്. ഗജവീരന്മാരോട് സേവിയ്ക്കപ്പെടുന്ന ശംഖു മുദ്രവാരിയായുടേയും വഞ്ചിയുടേയും പരസ്പരബന്ധത്തെ വിശദീകരിയ്ക്കുകയാണെന്നു് തോന്നും.

ശ്ലോ. 22. മായാമണിത്തൂണു്=കൃത്രിമമായ രത്നത്തൂണു്. മൃഗ.....മരയകൾ=മാൻ, പക്ഷി, ആന, പാമ്പു്, വളളി, പൂക്കൾ ഇവയുടെ ചിത്രങ്ങൾ. ഇമ്പം=രസം. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 23. വല്ലി.....കരുക്കൾ=വളളികളും വെടികളും. ഉല്ലിശ്ശഭം=ഉല്ലിശ്ശമായ (വളിച്ച)ആള. നോ.....ഗത്തു്=നോവുരത്തിന്റെ മുൻപുറത്തു്. നാഗ.....രംഗത്തിനു്=നാഗരികമായ (നഗരത്തിലുള്ള; പരിഷ്കൃതമായ) പ്രദർശനകലാരംഗത്തിനു്. സല്ലി.....പ്രതീതി=സത്തായ (നല്ലതായ) ഉപവന (ഉദ്യാനത്തിന്റെ) പ്രതീതി (ബോധം.)

ശ്ലോ. 24. പ്രഹു.....ഭട്ടങ്ങൾ=പ്രഹുലമായ (വിടിന്ന്) ഏകാംഭോജം
ത്തിലെ ഭട്ടങ്ങൾ (ഇതളുകൾ) പോലെയുള്ള ശാലാവിഭാഗ
ങ്ങൾ=പ്രദർശനശാലയ്ക്കകത്തുള്ള ഓരോ പ്രത്യേകകക്ഷ്യകൾ.
20-ാം ശ്ലോകം നോക്കുക. അഭം=മേഘം. ശുഭശ്ലോകാംഗ
ങ്ങൾ=നല്ലപദ്യത്തിലേ ഓരോ അനപയങ്ങൾ. പദാർത്ഥങ്ങൾ=
പദങ്ങളുടെ അർത്ഥങ്ങൾ; സാമാനങ്ങൾ. പ്രദർശനശാലയെ
ഒരു താമരപ്പൂവിന്റെ ആകൃതിയായി മുമ്പു കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതിനെ
വായനക്കാരന് സൂചിപ്പിച്ചു. ശാലയിലെ ഓരോകക്ഷ്യകളേ
യും ഓരോ ഇതളുകളായി ഭാവനപ്പെടുത്തിട്ടുള്ളതിന്റെ ഔചിത്യം
ഗദ്യം; ഉപമ, മാലോപമ; ശ്ലോകം.

ശ്ലോ. 25. ഈ ശ്ലോകം തുടങ്ങി ഓരോ പ്രധാനശാലകളെ വർണ്ണിക്കുന്നു.
സവ്യാരംഭഭംഗം=സവ്യ (ഇടത്തുവശ) ത്തിലുള്ള ആരംഭഭംഗം.
(ആദ്യത്തെകക്ഷ്യ) കാഴ്ചക്കാരെ ഇതുവഴിയാണ് വാളന്റെ
ധർമ്മാർ കാഴ്ച കാണാൻ കടന്നുവിട്ടുകൊണ്ടിരുന്നത്. സ
മുദായോൽക്കർഷമാർഗ്ഗം=സമുദായങ്ങളുടെ ഉന്നതിയുള്ളവഴി.
തപരി.....രണം=തപരിതായും അഭിരാമമാംഗ്യംഗിയായുംമു
ള്ള തരണത്തെ ചെയ്യുന്നവർ. ഭൂപകം. ദിവ്യ.....പൂർവ്വം=
ശ്രേഷ്ഠമായി അനേകകലാപരമായിരിയ്ക്കുന്ന ഉപകരണങ്ങളെ
കൊണ്ടുള്ള അലങ്കാരത്തോടു കൂടി ഗുണ....മാക്കി=വിശിഷ്ടപ
ദാർത്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ട് (ഗുണശബ്ദംകൊണ്ട് പ്രധാനമായും
നൽകുന്നതാണിത്) ആകർഷിക്കത്തക്കതാക്കി. സ്ത്രീകളുടെ നേ
തൃത്വത്തിലുള്ള പ്രദർശനംഗമാണിവിടെ വർണ്ണിക്കുന്നത്.
31-ാം ശ്ലോകംവരെലുള്ള പദ്യങ്ങളെല്ലാം പ്രസ്തുത പ്രദർശനസാ
മഗ്രികളെത്തന്നെ വർണ്ണിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 26. സ്നേഹം.....സുനങ്ങളാൽ=സ്നേഹങ്ങളും (God is Love
എന്നും മറുമുള്ളവകുറ്റങ്ങളും) ആഹ്വാന (കൃത്രിമ) മായി ഉണ്ടാ
ക്കപ്പെട്ട കഥകളെ (മനോഹരങ്ങളായ) ലതിക (വളികൾ)കളും മ
ത്ത്ക്കുള്ള പ്രസൂനങ്ങളും (പൂക്കളും) കൊണ്ട്. സുത....
തുരി=സുതം (നൽകൊണ്ട്) ആലേഖനകർമ്മത്തി (ചിത്ര
നിർമ്മാണത്തി)ലുള്ള ചാതുരി(നാമർത്ഥ്യം)തന്നെ....ഹതപം=
തന്നെക്കൊണ്ടേതെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിയ്ക്കുന്ന ഒരു ക്ഷേത്ര
ത്തിനുള്ള ആരാധിയ്ക്കത്തക്കതായ മഹാത്മ്യം.

ശ്ലോ. 27. മുൻഭം.....രത്നങ്ങൾ=മുൻഭം (മോഹന)വും ശബളവും (പ
ലനിറംകലർന്നതും) ആയ മുത്തുകളും രത്നങ്ങളും. വിചി....
ങ്കാരം=വിചിത്രമായ ചിത്രശലഭങ്ങളെക്കൊണ്ടുള്ള അലങ്കാരം.
തുംഗഭാരം=വലിയ ശോഭയോടുകൂടി. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 28. കന്ദുകങ്ങൾ=പന്തുകൾ. ലീല.....ദീപങ്ങൾ=കളിത്തൂണുള്ള കൃത്രിമങ്ങളായ മൃഗങ്ങളും പക്ഷികളും. സ്രീ.....സാധനങ്ങൾ=സ്രീകളുടെ വാസനാമഹിമയുടെ പ്രകാശനത്താൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട പദാർത്ഥങ്ങൾ.

ശ്ലോ. 29. പ്രദർശ.....ശബ്ദം=പ്രദർശനശബ്ദം. രണ്ടമ്മമാർ=പകുതിയകളും, അഭിവന്ദ്യകുടുംബ രണ്ടു മഹിളാമണികൾ. ഇവരാണ് ഈ പന്തലിൽ ഉള്ള സാധനങ്ങളെ കാഴ്ചക്കാർക്ക് കാണിച്ചുകൊടുത്തതും സൂക്ഷിച്ചിരുന്നതും. ഏൽ.....പേതം=ഏൽസാരസ്യത്തെ (ഏദയഭംഗിയ) വെളിപ്പെടുത്തുന്ന സുമന്ദഹാസത്തോടും (പുഞ്ചിരിയോടും) വിനയത്തോടുംകൂടി. കലാ.....തനിം=കലകളെ അഭിവൃദ്ധമാക്കുന്നതിലുള്ള ഉത്സാഹത്തനിം. ഉത്തേജനം=പ്രേരണ; മുർച്ചയുടുക.

ശ്ലോ. 30. ആപാദാഗ്രം=അടിമുതൽ മുടിവരെ. അനന്യശോഭ=അസാധാരണഭംഗി. കൗതുകപ്രാപാരങ്ങൾ=വിനോദവില്ലനകൾ. (fancy sales.) വില്പന.....മരവി=വില്പനാലങ്ങളായ (ഇളക്കുന്ന) അപാഗങ്ങളും (കടക്കണ്ണുകളാകുന്ന) പുഷ്പങ്ങളെ അർപ്പിക്കുന്ന കർമ്മത്തിലുള്ള വിശേഷശോഭ. വരി.....കളിൽ=സമൃദ്ധയത്പംസ്സം.

ശ്ലോ. 31. ബാലാബാലകർ=പെൺകുട്ടികളും ആൺകുട്ടികളും. ബലാലശ്വം=ഹരാദാകർഷിതം. വേല...ടനം=വേലയെ (അതിർ) കവിഞ്ഞ കതുഹല (സന്തോഷ)ത്തിന്റെ പ്രകടനം. അമ്മമാർ കത്തുങ്ങളോടുകൂടിവന്ന് ലീലാസാമഗ്രികളിൽ കൗതുകം കാണിയ്ക്കുന്നു. മൃദലക്ഷരങ്ങളുടെ മൃദുലത, ആവർത്തനം ഇവയാൽ, കുട്ടികൾ കളിപ്പാട്ടങ്ങൾ തിരിഞ്ഞെടുക്കുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന ഉന്മേഷകോലാഹലങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 32. സാലഭഞ്ജിക=പാപ. ശേഖര.....മാലകൾ=ശേഖരങ്ങളും (വെളുത്തവയും) അമൃഷ്ടങ്ങളും (വിലമതിത്തൂവാത്തവയും) ആയ മണി (രത്നം)ങ്ങളെക്കൊണ്ടും പ്രവാളങ്ങളെ (വർഷങ്ങളെ) കൊണ്ടും രചിതമായ (നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട) നല്ലമാലകൾ. ഉച്ഛ്രക.....രായി=ഉച്ഛ്രകമായ (വളർന്ന്) സഫീരാശ്വം (നല്ലകൗതുകത്തിന്—വശരായി (അധീനരായി). നാമുച്ചയം.

ശ്ലോ. 33. കേന്ദ്ര.....ങ്ങൾ=കേന്ദ്രം (തോരവളം) അംഗം (കൈമു

ടിന് മേൽധരിയ്ക്കുന്നവള.) കർമ്മങ്ങൾ=കാപ്പകൾ. സൗരം.....ഭാരം=സൗരഭൃത്തിന് വിളനിലം. മാതൃരാജ്വിതപിണ്ഡകൾ=മാതൃരമായ (മയിലിന്റെ) അഞ്ചിത (മനോഹര)മായ പീലികൾ. പീയ.....ലാസം=പിയഷം (അമൃത) അംശ (രശ്മി) വായുളളവന്റെ (ചന്ദ്രന്റെ) കലയെപ്പോലെ വളഞ്ഞ രത്നങ്ങൾ (മുഡാമണികൾ) ശബളാ.....തുംഖലകൾ=പലനിറത്തിലുള്ളമണിമാലകൾ.

ശ്ലോ. 34. കല്യാ.....ങ്ങൾ=പൊന്നുകൊണ്ടുള്ള മുല്ലപ്പൂക്കളേപ്പോലുള്ള കണ്ണാഭരണങ്ങൾ. വല്ലി.....മാലുങ്ങൾ=വള്ളികളേപ്പോലെ നീണ്ടുള്ളതും രക്തം കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതും വിശേഷമായ ഇംഗ്ലീഷ് ലിപികളുടെ രൂപത്തിലുള്ളതുമായ മാലകൾ. അന്യത്ര=മറൊരിടത്തു്.

ശ്ലോ. 35. അടുത്ത രണ്ടുശ്ലോകങ്ങൾ ഉൽകൃഷ്ടഭാവനാരൂപത്തിലുള്ളവയാണു് (The two Slokas contain imagination of a high order) തുറന്നെഴുതലം=വലിയമല. സലിലം=ജലം. ചാർത്തുമണം=ചാറിൽ (രസത്തിൽ) അടങ്ങിയിരിയ്ക്കുന്ന സൗരഭ്യം. വിജ്ഞാപകർ=പരസ്യക്കാർ.

ശ്ലോ. 36. തുറന്ന.....ഗുഹാ=ഗുഹ (ഉന്നത)വും ആകുല(മോഹന)വും ആയ തുഷാരശൈവുഹ. (ഹിമവൽപവൃതത്തിലുള്ള ഗുഹ.) ഗുഹാ.....സങ്കതി=ഗുഹമായ അന്തരാഗം സ്പർശിക്കുന്ന സംഗമത്തിലുള്ള താല്പര്യം. മൃഗയ.....ഭ്രാന്തി=മൃഗയയ്ക്കായിട്ടുള്ള (നായാട്ടിനായുള്ള) സംരഭ (ഉത്സാഹ)ത്തിലെ സംഭ്രാന്തി (സംഭ്രമം). അം.....ശങ്കതി=അംഗാരം. (തിക്കനൽ) പോലുള്ള ആയുധത്തിന്റെ (തോക്കിന്റെ) ശങ്കതി (പ്രയാഗം.) ശ്രാ.....നാഭി=സംഭോഗേച്ഛാജന്യമായ കസ്തുരി.

ശ്ലോ. 37. ലിപ്യ....പാത്രങ്ങൾ=ലിപ്യമായ ആരാമതലത്തിലുള്ള പ്രഥമമായ സുമനസ്സുകളിൽ (ചുഷ്പങ്ങളിൽ) നിന്നു് സമ്മർദ്ദിതമായ (വാറിയിയടുത്ത) മനസ്സിലുക്കുന്ന ദ്രവ്യ (സാധന)ത്തിന്റെ ആമോദരസത്തെ (സുഗന്ധരസത്തെ) വഹിയ്ക്കുന്ന സ്ഫടികപാത്രങ്ങൾ. അപ്യ.....യാഭ=നിഷ്ഠഭക്തമായ ജിജ്ഞാസയുടെ പ്രകാശനം. രൂപാ.....കൾ=രൂപ (ലജ്ജ)യുടെ മറവി (പ്രകാശ) മാകുന്ന ആകല്പ (ഭൂഷണ)ത്തോടുകൂടിയവർ ലജ്ജാഭരണഭൂഷിതകൾ. വിനമ്രാസ്യകൾ=കനിഞ്ഞുനോക്കുന്നവർ. തുംഗാരരസം സ്പഷ്ടം.

ശ്ലോ. 38. വ്യാലോ.....തൈലം=വ്യലോലമായ (ഇളക്കുന്ന) ആസവത്തിന്റെ (വാറിയിയടുക്കുന്ന മധുദ്രവ്യം) വാസനാധനം (ചരിമള

യോരണി) ഗിളിഞ്ഞുന്നതായ ധമ്മില്ലതൈലം (കുന്തളതൈലം) മിളൽ.....മാജ്ജനികം=മിളത്തായിരിയ്ക്കുന്ന ലിംഗാപാസനത്തിന് (ഭംഗിയായി ഒതുക്കിവെയ്ക്കുന്നതിന് ഉതകുന്ന) കേശമാജ്ജനികം (ചിപ്പുകൾ) കേശസമ്പത്തു് ധാരാളമുള്ള സു കേശിനിമാർ കുന്തളതൈലവും ചിപ്പുകളും വാങ്ങുന്നു. പരികരാലങ്കാരം.

ശ്ലോ. 39. സൗരഭ്യാതിശയം=അതിശയ (അധിക) മായമണം. പത്മനികം=നായികമാരെ നാലുതരത്തിൽ വിഭജിച്ചിട്ടുള്ളതിൽ ഒത്തരത്തിൽപെട്ട സ്ത്രീകൾ. “രതിമഞ്ജരി” എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ പത്മനിയെ ഈ വിധം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

“ഭവതികമലനേത്രം, നാസികാക്ഷുഭരസ്സം, അപിരളകചയുഗ്മാ, ചാരുകേശീ, കൃശാംഗീ, മൃദുവചനസുശീലാ, ഗീതവാദ്യാനരക്താ, സകലതനസുവേശാ, പത്മിനീ, പത്മഗന്ധാ”

പത്മാഭിരാമാസുകൾ=പത്മത്തെപ്പോലെ അഭിരാമമായ ആസ്യത്തോ (മുഖത്തോ)ടു് കൂടിയവർ. സുന്ദര.....ഗത്തിൽ=സുഗന്ധമുള്ള കൃത്രിമമായ പരാഗ (പൊടി) ത്തിൽ. Powder-സംസാരഗന്ധർ=സംസാരത്താൽ ഗന്ധിക്കപ്പെട്ട (വിഴിങ്ങപ്പെട്ട)വർ. സംഭൃതി=ഉൽപത്തി. ജന്മനാ ലബ്ധമായമൈശ്വര്യസൗന്ദര്യാഭിഗുണങ്ങളെക്കൊണ്ടു് മനസ്സു്കു് തൃപ്തിയുണ്ടാകുന്നില്ല. അർത്ഥാന്തരന്യാസം.

ശ്ലോ. 40. ഇനിയും നാലു ശ്ലോകംകൊണ്ടു് വൈദ്യുതയന്ത്രങ്ങൾ പ്രദർശിപ്പിച്ചിരുന്ന ശാലയെ വർണ്ണിക്കുന്നു. മായാ.....ണാമം=മായാ വൈദ്യുതശാസ്ത്രത്തെ (Electricity യെ) സംബന്ധിച്ചുള്ള ചിന്തകന്മാരുടെ മഹാനിഷ്ഠത (വളരെ ചൂഴ്ന്ന)മായ മനോവ്യായാമത്തിന്റെ (വിചാരത്തിന്റെ) അതുല്യമായ ശക്തിയുടെ പരിണാമം (പക്ഷപത). ജേതയ.....ചിത്രിയം=ജേതയങ്ങളും അനേകങ്ങളും മനോജ്ഞങ്ങളുമായ യന്ത്രങ്ങളുടെ ഘടനയിലുള്ള വൈചിത്ര്യം.

ശ്ലോ. 41. ഇഷ്ടം.....ക്രലം=സുഖമായ ആശ്വേഷരസത്തിന് (ആലിംഗനത്തിന്) യോജിച്ചവിധം. ശീതോ.....ഷ്ഠാന്തം=ശീതോപചാരകിയയുടെ ദ്വഷ്ടാന്തം. വിദ്യുൽ.....ങ്ങളാൽ=വിദ്യുൽഗുണം (വിദ്യുദാർശി) കൊണ്ടു് ആകൃഷ്ടവും അന്യാദൃശവുമായ താലപ്പന്തനികരത്തിന്റെ താളകാക്ഷംകൊണ്ടു്; ഇലക്ട്രിക്സ് പക്ഷികളിൽ നിന്നു് പുറപ്പെടുന്ന തണുത്ത കാറ്റകൊണ്ടു് അവിടെ വളരെ സുഖമുണ്ടായിരുന്നു.

ശ്ലോ. 42. ശുദ്ധം.....ഗോളങ്ങൾകൊണ്ട്=ശുദ്ധവും അമരവും (നിമ്ന ലവും) ആയ സ്മടികംകൊണ്ട് ആരചിതമായ (ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ട) ഗോളങ്ങൾ. (Electric bulbs) ഗോ.....തന്ത്രികൾ= ഗോവിനെ (പ്രകാശത്തെ) ലക്ഷ്യമാക്കി ബന്ധിച്ചിട്ടുള്ള ബലമുള്ളതും സൂക്ഷ്മമായതുമായ ഇരമ്പുകമ്പികൾ. തടിച്ചുകുതി= വിദ്യുൽപ്പാദനം. ശുദ്ധം.....നിര=ശുദ്ധാനന്തരം (അന്തഃപുരത്തിന്) യോജിച്ച ശ്രേഷ്ഠമായ വിളക്കുകളുടെ കൂട്ടം.

ശ്ലോ. 43. അന.....യന്ത്രങ്ങളിൽ=അനവദ്യ (നിർദ്ദോഷ)മായ അനേകയന്ത്രങ്ങളിൽ. മഹിത ....സാരം=മഹിതമായ (ശ്രേഷ്ഠമായ) വ്യാപാര (പ്രചരണ)ങ്ങളുടെ സൂക്ഷ്മത്തിലും കൃമത്തിലുമുള്ളതായ ഉപായങ്ങളുടെ അഗാധമായ രഹസ്യസാരം. സമൃദ്ധം= വേണ്ടപോലെ. വിദ്യാത്മികളോടുള്ള നിർദ്ദേശം.

ശ്ലോ. 44. കരുതക.....ങ്ങളാൽ=സന്തോഷത്തോടുകൂടിയുള്ള അവലോകനത്തിന് (കാഴ്ചയ്ക്ക്) പശ്ചാത്തപ്യമായ പദാർത്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ട്. വസന്ത.....പൂർവ്വകം=വസന്തോത്സവത്തിന്റെ പ്രാധികം ആഘോഷരത്തിനും ചേർന്നിടം. പരാഹ്നങ്ങൾ= ഉച്ചയ്ക്കുശേഷമുള്ള സമയങ്ങൾ. ഉപമ.

ശ്ലോ. 45. സ്മാരോ.....സ്തരം=സ്മാര (വർദ്ധിച്ച) മായ ഉത്സാഹത്തോടുകൂടി. ഭൂമി=പ്രാബല്യം. കലാ.....ലത്തിൽ=കലാലയത്തിലെ ഉത്സാഹതലത്തിൽ (പ്രധാനസ്ഥലത്തിൽ) പ്രശസ്തം.....ങ്ങളാൽ=പ്രശസ്തമായ (വിരസമായ) പല ജോലിത്തരങ്ങളുടെ പ്രഘോഷങ്ങളാൽ (തടസ്സംകൊണ്ട്); ശ്രേഷ്ഠങ്ങളും എന്നാൽ കർത്തവ്യബോധംകൊണ്ട് തളിർന്ന വയുത്തവയുമായ ജോലിത്തരങ്ങളെതിനിൽ രമണീയമായ ഈ കാഴ്ചകൾ ഇവിടെനിന്ന് ഇഷ്ടാനുസരണം കാണുന്നതിന് സാധിക്കുകില്ലല്ലോ എന്ന് കവി ചേദിക്കുന്നു. ഭാവികാലങ്കാരം.

ശ്ലോ. 46. പ്രദർശനീയത=കാണത്തക്ക കാഴ്ച. ഏകിലും ആ വൈരിഷ്ട്യങ്ങളെ ആകുന്നതും കാവ്യരൂപത്തിൽ ചിത്രീകരിക്കേണ്ടത് ആവശ്യമാണെന്നും, അത് കാലാനന്തരത്തിലും കൗതുകാവിനുമായിരിക്കുമെന്ന് സാരം.

ശ്ലോ. 47. അടുത്ത ഏഴുശ്ലോകങ്ങൾകൊണ്ട് ജപ്പാൻകാരുടെ വ്യവസായാഭിവൃദ്ധിയെ വർദ്ധിപ്പിക്കുകയും, തിരുവാന്തരംകൂടും വ്യവസായവിഷയത്തിൽ ജപ്പാനെ അനുകരിക്കുന്നത് ഇവിടെത്തെ ഞാഴിയില്ലാപ്രശ്നത്തിന് ഒരു പരിഹാരമാർഗ്ഗവും ഐശ്വര്യാഭിമുഖീകൃത ആസ്ഥാനം ആയിത്തീരുമെന്ന് കാണിക്കുകയും ചെയ്തു.

യൂന. സ്ലോമം=കൂട്ടം. സമന്താൽ=ചുറ്റുപാടും. സമീ.....
ശിഷ്ടം=സമീപീനവും (യുക്തവും) ആപാതമനോഹരവും
(മിനസവും) ആയ ആവരണത്തി (ചട്ടക്കൂടി) ന്റെ വൈശി
ഷ്ട്യം. ഉപമ.

ശ്ലോ. 48. വ്യവ.....ഭാവം=വ്യവസായങ്ങളിൽ തൽപരമായ മനുഷ്യരി
തി. യാമനാളികൾ=നാഴികമണികൾ. Clocks, Watches
etc ജന.....ഷ്ടികൾ=ജനത്തിന് വശ്യവും ഉജ്ജ്വല (പ്ര
കാശമാന)വുമായ നിർമ്മാണങ്ങൾ. പാശ്ചാത്യ.....നയം=
പാശ്ചാത്യന്മാരുടെ ഉഗ്രമായ മത്സരനയം. വ്യവസായവി
ഷയത്തിൽ ജപ്പാൻകാക്കുള്ള അതിരറ്റ സാമർത്ഥ്യം ലോക
പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. പദാർത്ഥങ്ങളുടെ വൈവിധ്യം, വൈവി
ദ്യം, വിപകുലത്വം, ആകർഷകത, സാമ്പ്രതികത എന്നിവ
യെല്ലാം അവരുടെ വ്യവസായഫലങ്ങളാണ്. ഇവയെ അ
ടുത്ത ശ്ലോകങ്ങളിൽനിന്ന് ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്.

ശ്ലോ. 49. വ്യവ.....മാതൃങ്ങൾ=വ്യവസായങ്ങളെ പോഷിപ്പിക്കുന്ന ക
ലാമാതൃങ്ങൾ. ഉദ്യുൽ.....മോട്ട്=അഭിവൃദ്ധിപ്പെട്ടതായ പരി
ഷ്കാരങ്ങളുടെ ഉദ്യമം. ഉപമ (തളപ്പറ) വേഗത്തോടുകൂടി.
ആരോ..... അർ=ആരോഗ്യമുള്ള പീത (മഞ്ഞനിറമുള്ള) വംശ
ത്തിൽ ജനിച്ചവർ (Yellow race). ജപ്പാൻകാർ ചീനരെപ്പോ
ലെ മഞ്ഞനിറമുള്ളവരാണ്. രോമാഞ്ചം=രോമാഞ്ചത്തെ
ഉണ്ടാക്കുന്ന. ചമൽ.....ഭാഗം=ചമൽക്കാരവും രസവുമു
ള്ള ഭാഗം.

ശ്ലോ. 50. അബ്ബം=ആബ്ബ്. അനുസൃതം=തുടരെ. പ്രഭാതാക്ഷൻ=ബാല
സൂര്യൻ (Japan is called the rising sun); അഭിവൃദ്ധ്യനു
ബമായ രാജ്യമെന്ന സാരം. വ്യവ.....മദ്ധ്യത്തിൽ=വ്യവ
സായമണ്ഡലമാകുന്ന ആകാശത്തിന്റെ നടുവിൽ (ഉച്ച
ത്തിൽ). തഭി.....ഭിതി=തഭിയമായ (ആ രാജ്യത്തെ സംബ
ന്ധിച്ച) അതുളതമായി പ്രകാശമാനമായിരിക്കുന്ന കര (രശ്മി
യെന്നും) കെരളലങ്ങ (കൈത്തൊഴിലുക) ളുടെ പൊലിമ.
ജപ്പാൻകാരുടെ (പ്രഭാതാക്ഷന്റെ) കൈത്തൊഴിലുകളുടെ ഫ
ലം (രശ്മി) ചെന്നു പറ്റാത്തടം എങ്ങുമില്ല. രൂപകം.

ശ്ലോ. 51. അതു.....ഹം=അതുലമായ (ഏതിരറ്റ) ആശംസ (പ്രശംസ)
യ്ക്കു പറ്റിയ. തടി.....ഭംഗി=മിന്നൽപിണരിന്റെ അമോ
ഘവും നിഖീനവുമായ (സഫലവും ലയിച്ചുകിടക്കുന്നതുമായ)
ഭംഗി. നിലാംബരശ്രേണികൾ=നീലത്തൂണികൾ. മിന്നൽക
ളികളുടെ വിശേഷമായ തിളക്കം ലയിച്ചുകിടക്കുന്ന നിലമേഘ

ങ്ങളെപ്പോലെ ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് കസവിന്റെ പ്രകാരം വെട്ടിമി-
നിക്കാണിക്കുന്ന തുണികൾ ഏന്ന് താൽപര്യം. ലോലം.....
സ്നേഹങ്ങൾ=നിർമ്മലസ്ഫടികംകൊണ്ടുള്ള ലോലങ്ങളായ പാ-
നപാത്രങ്ങൾ. ചണ്ഡം.....യോഗ്യം=ചണ്ഡാരവജാലയെ
(കൊട്ടംവെയിൽച്ചുടിനെ) ആവരണംചെയ്യുന്നതിനു പശ്ചാത്ത-
പായം.

ശ്ലോ. 52. പോതങ്ങൾ=കുപ്പലുകൾ. സ്വന്നഗ്രാഹികൾ=ഗ്രാമമോണുകൾ
(Gramaphones.) കൂട്ടാക്കാത്ത=അതുല്യങ്ങളായ. ഈ
രണ്ടു ശ്ലോകങ്ങളിലുള്ള സാധനങ്ങളുടെ പരിസംഖ്യാനം
(enumeration) കൊണ്ട് ഏതെല്ലാം വ്യവസായപദ്ധതിക-
ളിൽ ജപ്പാൻകാർ പ്രവേശിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതു വിശദീകരി-
ക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 53. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ തിരുവിതാംകൂർ ഇതുപോലെ വ്യവസായ-
ങ്ങളിൽ എപ്പോഴും അത്യാവശ്യത്തേയും അങ്ങിനെ ചെയ്താ-
ലുണ്ടാകുന്ന ഐശ്വര്യോഭയത്തേയും സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ആയി=
മേൽപ്രകാരം വർദ്ധിക്കപ്പെട്ട ജപ്പാൻകാരുടെ ഇപ്രകാരമുള്ള
തൊഴിലില്ലായ്മ (the problem of unemployment)-
കലം.....ഭേദം=ഐശ്വര്യഭേദം. രൂപകം.

ശ്ലോ. 54. ദിവ്യാഭർതം=ദിവ്യമായ (ശ്രേഷ്ഠമായ) ആഭർതം. ഭീനം.....
സങ്കതി=ഭീനരക്ഷണം എന്ന പ്രവ്യാകോശമായ (വിടിൻ) മ-
തപ്രസക്തി (Increasingly growing religious
determination to ameliorate the condition of the
distressed) അദ്ധ്യം.....യുഗം=നിഷ്കളങ്കമായി വ്യവസായ-
പരമായ ഒരു പുതിയ യുഗം (a true New Era of real
industrial development.) സംപ്രാപ്തമായി=വന്നു. പാ-
വങ്ങളുടെ സമുദ്ധാരണ വിഷയത്തിൽ ഈ വ്യവസായ പ്രഭർ-
തം ഒരു പുതിയ യുഗത്തെ സൃഷ്ടിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അതിനു കാര-
ണഭൂതമായതു് ദിവാന്റെ ഭരണകൗശലതയാണെന്നും അതു്
തിരുനാളോടു് അനുബന്ധിച്ചുവന്നിരിയ്ക്കുന്നതു് അത്യന്തം
ഉചിതമായിരിയ്ക്കുന്നുവെന്നും ഭാവം. രൂപകം.

ശ്ലോ. 55. സചിവോത്തമൻ=മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് സർ. സി-
പിയ്യു് നൽകിയ തിരുനാൾ ബഹുമതി. ധീക്ഷണം.....സ-
ന്താനം=ഭാവനാഫലം. മാമാ.....രണം=മാമാങ്കം (കേരള-
ത്തിൽ ഒരു കാലത്തു നടത്തപ്പെട്ടിരുന്ന ഒരു മഹോത്സവം).
പോലുള്ള പ്രഭർതം. അതിപ്രഖ്യാതം=വളരെ പ്രസിദ്ധം.
തുറം.....ക്ഷുർ=കാരോഡിപ്പാർട്ടുമെന്റിലേയും പ്രധാനികൾ.
മനഃ.....ഫലം=മനസ്സിനു് അതിരുകവിഞ്ഞ ഉത്സാഹത്തോ

ക്രടി. ഇവിടെ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റാലുക്കന്മാർ ആത്മാർത്ഥമായ സഹായ സഹകരണങ്ങൾ ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നത് ടിവാൻജിയുടെ ആജ്ഞാശക്തിയേയും അനുഭവനയത്തേയും വെളിവാക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 56. ഇതു മുതൽ അഞ്ചുപദ്യങ്ങൾക്കൊണ്ട് വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പുവക പ്രഭർഗ്ഗങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നു. ഈ വ്യവസായ പ്രഭർഗ്ഗ നത്തിന്റെ പ്രയോജനം പൊതുവേ ഇതിനുമുമ്പു വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കുന്നതിനാൽ ഇനിയും ഓരോ തുറയിലുമുള്ള പ്രഭർഗ്ഗങ്ങളെ വർണ്ണിക്കുന്നത് വിരസമാകാനേ ഇടയുള്ളൂ. അതിനാൽ അതിനുദ്യമിക്കുന്നില്ല. എങ്കിലും, കവി വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിലുള്ള ഭൗദ്യോഗസ്ഥനാകുകൊണ്ടും ഈ വകുപ്പിലുള്ള പ്രഭർഗ്ഗവസ്തുക്കൾ വിദ്യാഭ്യാസപരമായും സാഹിത്യപരമായും മറ്റു വകുപ്പിലുള്ള വസ്തുക്കളെ അപേക്ഷിച്ച് അധികം പ്രായുഷവും വഹിക്കുന്നതുകൊണ്ടും വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പുമാത്രം പ്രത്യേകം എടുത്തുവർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതിന്റെ ഭൗചിത്യം കാണുക. ഉപമ.

ശ്ലോ. 57. സ്ത്രീശാഖാവഴി=വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിലെ പെൺ പള്ളിക്കൂടങ്ങൾ വഴിയായി (Women's branch). ചിന്താർഹം=വിചാരത്തിന് യോജിച്ചത്. ഭേദം.....സമ്പത്തുകൾ=ഭേദങ്ങളിലെ (ഭാരോസ്ഥലങ്ങളിലെ) ആഹാരങ്ങൾ (food stuffs) ഭുക്തങ്ങൾ (വസ്ത്രങ്ങൾ.) ഭൂഷണങ്ങൾ (അലങ്കാരങ്ങൾ.) കലാ സംസ്കാരസമ്പത്തുകൾ കലകളെയും (Arts) സംസ്കാരങ്ങളേയും (cultures) കാണിക്കുന്ന സാധനങ്ങൾ. ആശം.....പാത്രങ്ങൾ=ആശാസ്യവും അതുഭൂതവുമായ ഭാവനയാൽ രചിതമായ പാത്രങ്ങൾ. കോശം.....മഞ്ജരികൾ=കോശങ്ങളാൽ (മൊട്ടുകളാൽ) അലംകൃതമായ മഞ്ജൂ (മോഹനം) മായ മഞ്ജരികൾ. കോഷ്ടങ്ങൾ=ശാലാവിഭാഗങ്ങൾ (മുറികൾ;) അലമാരികൾ.

ശ്ലോ. 58. ഭൂ.....പടം=ഭൂഗോളത്തിന്റെ പ്രകൃതിയെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന പടം (Maps showing natural divisions of the earth.) ഭൂ.....മറയകൾ=ഭൂമിതലങ്ങൾ (വൃക്ഷങ്ങൾ) അധിത്യകാഭാഗങ്ങൾ (പശ്ചിമത്തിന്റെ മുകൾഭാഗങ്ങൾ) ഉദാരശിലാതലങ്ങൾ (വലിയപാറക്കെട്ടുകൾ) പ്രഥിതകാന്താരങ്ങൾ (മോഹനങ്ങൾ) ഇവയുടെ പ്രതിമറയകൾ (പടങ്ങൾ.) ആ.....ചിത്രങ്ങൾ=ഗോപാലന്മാരുടേയും കിരാതന്മാരുടേയുമൊറ്റം ജീവിതദശകളെ കാണിക്കുന്ന ചിത്രങ്ങൾ. ആലേ.....സ്ഥല

ങ്ങൾ=ഏഴുതപ്പെട്ട മനോഹരമായ ഗോധൂമ (ഗോതമ്പ്) കൃഷി സ്ഥലങ്ങൾ.

ശ്ലോ. 59. വിന്യായം=ആശയവും. ഉന്ന.....ചിത്രം=ഉന്നതമായ (പൊക്കമുള്ള) ശിരസ്സാ (കൊടുമുടിയിലോ)ടുക്കിയ കൈലാസത്തിന്റെ ചിത്രം. കലാ.....മരായകം=കലകളുടെ താത്വവും (രാമണീയകം) നടമാടുന്ന (നല്ലവണ്ണമുള്ള) മാനകളുടെ വിപ്ലാലങ്ങളായ (ഇളകുന്ന) ആലോകന (നോട്ട)ത്തിന്റെ മരായകം. വാതരം.....മരായം=ഭംഗിയായ യശസ്സ് പോലെയുള്ള ധവളാംബു നിർജ്ജ്വര (വെളുത്തവെള്ളച്ചാട്ട)ത്തോടു കൂടിയ ഗംഗാനദിയുടെ മരായ (പടം.) ഇ.....ക്ഷകം=മനോഹരമായ ഈ കാഴ്ചകൾ. ചന്ദ്ര.....തന്വം=ചന്ദ്രനെ ശേഖര (ശിരോഭൂഷണ)മാക്കിയവന്റെ പൈതൃകം (സജീവമായ സാന്നിധ്യം.) വലിയ കൊടുമുടിയുള്ള കൈലാസപർവ്വതം, മാൻ, ഗംഗാനദി, ചന്ദ്രക്കലാ ഇവയുടെ ചേർച്ചയാണു് ശിവ സാമ്രാജ്യത്തിനു് ഹേതുക്കൾ. വണ്ണന വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിനെ പറ്റിയവയായ മറ്റൊരർത്ഥംകൂടി ഈ പദ്യത്തിൽ നിന്നു് ഗ്രഹിക്കാൻണ്ടു്. വിദ്യാഭ്യാസ ഡയറക്ടറായ മി. സീ. വി. ചന്ദ്രശേഖരന്റെ ഉദ്യമപരിപാടിയെ ഈ കാഴ്ചകൾ സ്പഷ്ടമായി കാണിക്കുന്നുവോ എന്ന് തോന്നും. മി. ചന്ദ്രശേഖരന്റെ ഉത്തമവൃഷ്ടി സാധാരണമായ ദീർഘകായത്വം, കലാപാടവം, താത്വസംഹാരമായ നോട്ടം, അഭഭൂതമായ യശസ്സ് എന്നിവ വിശേഷണങ്ങളിൽ നിന്നു് സുഗ്രഹമാകുന്നു. ശ്ലേഷം. ഈ മൂന്നുശ്ലോകങ്ങളിലുള്ള സാധനങ്ങളുടെ പരിസംഖ്യാനത്താൽ വിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പവക പ്രഭർതനും സാധനങ്ങളുടെ വൈവിധ്യവും വൈശിഷ്ട്യവുംകൊണ്ടു് ഏറ്റവും വിജയകരമായിരുന്നു എന്നുകൂടി ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാണു്.

ശ്ലോ. 60. ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ടു് കാളേജു വിദ്യാർത്ഥികളുടെ ശാസ്ത്രീയ രംഗപ്രദർശനത്തെ പ്രത്യേകം വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. നിര....ർത്ഥങ്ങൾ=നിരവിദ്യങ്ങളായ യന്ത്രങ്ങളുടെ ഘടനയിലുള്ള സൂക്ഷ്മങ്ങളായ പ്രവൃത്തികളുടെ അർത്ഥങ്ങൾ (തത്വങ്ങൾ.) കർമ്മാവിഷ്ണുരണത്തിനാൽ=പ്രവൃത്തി ചെയ്തുകാണിച്ചു് (by practical demonstration.) നിർമ്മാലാപം=ഏതൊരു കർമ്മമായ സംഭാഷണം. നമ്മെ അറിയിക്കുന്നു=കാഴ്ചക്കാക്കു് പറഞ്ഞുകൊടുത്തു മനസ്സിലാക്കുന്നു. നവ്യന്ത്യ.....രശ്മി=നവേന്ത്യയാകുന്ന (നവീനഭാരതമാകുന്ന) നഭസ്സി (ആകാശത്തിൽ) ശർമ്മമാകുന്ന ഉദയസൂര്യന്റെ (സുഖമാകുന്ന ഉദയസൂര്യന്റെ) രശ്മി. ശാസ്ത്രീയ വിദ്യാപീഠിയിൽ=ശാസ്ത്രീയമാകുന്ന

വിദ്യാലാഭത്തിൽ. രൂപകം. അർത്ഥാന്തരം. കേവലം സാഹിത്യപരമായ വിദ്യാഭ്യാസംകൊണ്ട് മേലുള്ള കാലത്തു പ്രയോജനം കുറവെന്നും ശാസ്ത്രീയ വിദ്യാഭ്യാസത്തിൽ കൂടുതൽ ശ്രദ്ധകാണിക്കേണ്ടതു് അത്യാവശ്യമാണെന്നും ഇവിടെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. കാളേജുവിദ്യാർത്ഥികളുടെ സ്വഭാവവിശേഷംകൂടി ഈ ശ്ലോകത്തിൽ നിന്നു കാണാം. പ്രസന്നത, പ്രസംഗസാമർത്ഥ്യം, ഹലിതം, പ്രയോഗപ്രാഗത്ഭ്യം ഇത്യാദി.

ശ്ലോ. 61. വിഭിതംപ്രസിദ്ധം. ധീരം.....കാഴ്ച=ധീരോദാത്തനായ നൂപേന്ദ്രന്റെ ജന്മദിവസത്തിലെ ആനന്ദോത്സവമായ കാഴ്ച. പക്ഷാശയർ=മനസ്സിന് പാകതവന്നവർ. മറ്റു വകപ്പുകൾ വെട്ടിക്കുന്നതിനുള്ള ചൈതന്യംകൊണ്ട് അതിനു കവി ഒരുങ്ങുന്നില്ലെങ്കിലും പ്രസിദ്ധനാകും മനഃപക്വത വന്നിട്ടുള്ളവരുമായ ആ തുറകളിലെ അദ്ധ്യക്ഷന്മാരും, അവരുടെ പ്രഭർഗ്ഗനസംബന്ധമായ കൃത്യങ്ങൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ പേരിലുള്ള ഭക്തിബഹുമാനാദികൾകൊണ്ടും, കർത്തവ്യബോധംകൊണ്ടും എത്രയും ഭംഗിയായി നിർവ്വഹിച്ചിരുന്നു എന്നു വ്യംഗ്യം.

ശ്ലോ. 62. മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് പ്രഭർഗ്ഗനം തുക്കൺപാക്കാനായി എഴുന്നള്ളുന്നു. തിരുമനസ്സിലെ ഒരു നോക്കുണ്ടു് ആനന്ദിക്കുന്നതിനു് എഴുന്നള്ളത്തു പ്രതീക്ഷിച്ചു് രാജകുന്തരായ പ്രജകൾ കവിടിയാർറോഡിൽ ത്തി ഉൽക്കണ്ഠയോടെ നില്ക്കുന്നു. കഥാഭംമുന്നാഹരമായ ശോഭ. ഇന്ദ്രീയരതുക്കണ്ണു്=കുരിംപ്രവളംപോലെയുള്ള തിരുമിഴി. അനിറ്റാച്യം=പറയാൻ പാടില്ലാത്തതു്. ഉൽക്കണ്ഠാകലപൗരർ=അധികം ഉൽക്കണ്ഠയോടുകൂടിയപൗരർ. തക്കംപയ്യംപുറായ. പ്രഭർഗ്ഗനശാലയിലേക്കുള്ള എഴുന്നള്ളത്തുകൊണ്ടു് കലാപേഷണത്തിലും വ്യവസായാഭിവൃദ്ധിയിലും തിരുമനസ്സിലേക്കുള്ള ആഗാധമായ താല്പര്യം പ്രത്യക്ഷമാകുന്നു.

ശ്ലോ. 63. ഇതുതൊട്ടു് ഏഴുശ്ലോകങ്ങൾ കവിടിയാർ കൊട്ടാരത്തിനെപ്പറ്റിയുള്ള വണ്ണനയാണു്. പ്രജകൾ തിരുമനസ്സിലെ കാണുന്നതിനായി കവിടിയാർ റോഡിലെത്തുമ്പോൾ അവിടെനിന്നു് വലിയകൊട്ടാരം ദർശിക്കുന്നതിനു് ഇടയാകുന്നതു സ്വാഭാവികമാകയാൽ ഈ വണ്ണനയുടെ ഔചിത്യത്തെപ്പറ്റി പ്രത്യേകം പറയേണ്ട ആവശ്യമില്ലല്ലോ. കല്യാണപ്രഭം=മംഗളത്തെ നല്കുന്നതു്. കലാ.....പൂർവ്വകം=കലാകല്പനകളുടെ വിശിഷ്ടമായ ആധാരത്തോടുകൂടി. കവി ....രാജ്യം=കവിയുടെ ഭാവനാശക്തി. കല്യാണാദി=മഹാമേരുപദ്മം. ഇന്ദ്ര.....ക

ടം=ഇന്ദ്രന്റെ മാളികയുടെ താഴികക്കടം; അഥവാ ഇന്ദ്രനുള്ള സൌധങ്ങളിൽവെച്ച് ഉത്തമമായിട്ടുള്ളത്. ഇന്ദ്രൻ സുഖവാസത്തിന് മഹാമേത്വവിൽ സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ള മാളിക എന്ന് താല്പര്യം. മഹാ.....ലയം=മഹത്തായ വഞ്ചിഭൂമിയുടെ ഐശ്വര്യത്തിനെല്ലാം ഭംഗസ്ഥമായ രാജരത്നത്തിന്റെ നിലയം=മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ട് എഴുന്നള്ളിയിരിക്കുന്ന കവടിയാർ കൊട്ടാരം. ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ ആരംഭപദത്തിൽ തുടങ്ങി അവസാനത്തോളം ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നത് “ക” എന്ന അനപ്രാസം, ഏകദിതിയാക്ഷരപ്രാസങ്ങളുടെ ഐകരൂപ്യം, യമകപ്രയോഗം, പദഘടനകളുടെ വൈശിഷ്ട്യം, ഉപമാലങ്കാരം, അർത്ഥഗാംഭീര്യം ഇവയെല്ലാം കൊണ്ടും കൊട്ടാരത്തിലുള്ള ശിഷ്ടകലാവൈചിത്ര്യം പ്രസ്തുത ശ്ലോകത്തിലുള്ള സാഹിത്യകലാവൈചിത്ര്യംപോലെ ആണെന്ന് ഭ്രോതിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത് ഗ്രഹിക്കുക.

ശ്ലോ. 64. നാനാ ....മായി=നാനാവർണ്ണ (പലനിറം)ത്തിലുള്ള സുവർണ്ണ (നല്ലപത്ര)ങ്ങളോടുകൂടിയ മഞ്ജുവാ (മനോഹരമായ) ലരികകളുടേയും (ചെറുവള്ളികളുടേയും) ബാലഭൂമ (ചെറുവൃക്ഷ)ങ്ങളുടേയും ആലംബനസ്ഥാനത്ത് അധിഷ്ഠിതമായി (സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു) ഇവിടെ ഭീർഘമായ സമസ്തപദം വർണ്ണനയ്ക്ക് ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത് കൊട്ടാരത്തിന്റെ മഹിമയേയും മനോഹാരിത്വത്തേയുംകൂടി സൂചിപ്പിക്കുന്നതിനാണെന്ന് കവി ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതായി കാണാം. ഇതുപോലെ ഈ കവിതയിലുള്ള വർണ്ണനകളിൽ മറ്റുചിലത്തും കവി ഈ സമ്പ്രദായം പ്രയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത് കാണുക. ഈ സമസ്തപദങ്ങൾ ഏറ്റവും സംസ്കൃതപദങ്ങളുപയോഗിച്ച് ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളവയാണെങ്കിലും, ഭാഷാപദങ്ങളെപ്പോലെതന്നെ പ്രസിദ്ധങ്ങളും പ്രചാരത്തിലിരിക്കുന്നവയുമാകയാൽ വായനക്കാർക്ക് സുഗ്രാഹ്യമായിരിക്കുമല്ലോ. ഇവയിലൊന്നിലുംതന്നെ പദാന്തത്തിൽ സംസ്കൃതപ്രത്യയങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ചിട്ടില്ലെന്നുള്ളതും പ്രസ്താവ്യമാണ്. സ്വയം.....ങ്ങളിൽ=പ്രകൃത്യാതന്നെ ഉദ്ദേശ (ഉയറ്റ്) പാർശ്വങ്ങളിൽ. ഭാന.....പൂർവ്വം=ഭാനത്തിൽ (ഫലങ്ങളെ ഭാനംചെയ്യുന്നതിൽ) ആസക്തിയുള്ള (താല്പര്യമുള്ള) രസാലങ്ങളുമാകുമ്പോൾ, കേരങ്ങളുമാകുമ്പോൾ, പനസങ്ങളും (ഋഷികളും) ഉള്ള ആരാമങ്ങൾ (തോപ്പുകൾ) ഉടെ പ്രയോജനപ്പെടുക. അന്യ.....കൃതി=കുറമില്ലാത്ത അലങ്കാരം. സ്വഭാവോക്തി. വിചിത്രാലയം=വിചിത്രമായ (വൈചിത്ര്യം)കൊണ്ട് ഭംഗിപ്പുള്ള ആലയം (കൊട്ടാരം); വിശേഷപ്പെട്ട ചിത്രാലയം. ചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ കൊട്ടാരം എന്നുസാരം. ചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടാണ് മഹാരാജസ്ഥാനം കവ

ടിയാർകൊട്ടാരം ആക്കിയത്. രസാലകേരാദികൾ ഭാനാസ കൗണ്ടിലാണ് എന്ന് പറയുകയാൽ കൊട്ടാരത്തിൽ നില്ക്കുന്ന അപേതനങ്ങൾക്കു ത്യാഗവിഷയത്തിൽ ഉന്നിദങ്ങളാണെങ്കിൽ അവയുടെ എല്ലാം നമനായ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സു കൊണ്ട് ഭാനവിഷയത്തിൽ എത്രമേത്രം ജാഗ്രതയായിരിക്കട്ടെ മെന്ന് ധ്വനിയ്ക്കുന്നു. അർത്ഥപത്നി.

ശ്ലോ. 65. ആർ.....ന്നു=മനോഹരമായ ആകൃതിയിലുള്ള. അന്യനാ..... സ്വം=അപൂർവ്വമായ ആനോളനങ്ങളുടെ (ഉഷ്ണാലുകളുടെ) സ്വരസ്വം (സ്വഭാവവേനയുള്ള രസീകരണം). ആർ.....പല്ല വങ്ങൾ=ആരക്കാരും (ചുമന്നതും) അക്ഷരവും (മുറിവില്ലാത്തതും) ആയ പല്ലവങ്ങൾ (ശക്തികൾ)സ്വഭാവോക്തി. മതിലകമെന്ന ശബ്ദംകൊണ്ട് കൊട്ടാരത്തെ ശ്രീകോവിലായിത്തന്നെ സങ്കല്പിക്കണമെന്ന് അർത്ഥസാരസ്വംപരിശ്കന്യം. രാജാ പ്രത്യക്ഷപ്പെടാത്തതും എന്നാണല്ലോ. ലതാമണികളാൽ ആശ്വേഷമാർന്നതോടുകൂടി, എന്ന പ്രയോഗത്താൽ മാത്രം തുടങ്ങിയ ഗുരുജനങ്ങളുടെ ലാളനയ്ക്കും വാസല്യത്തിനും ഭാജനങ്ങളായ രാജകുമാരന്മാർ എന്ന അർത്ഥംധ്വനിയ്ക്കുന്നു. “ആ രക്താക്ഷരപല്ലവങ്ങൾ” എന്ന പദം കൊട്ടാരത്തിലെ ഉദ്യാനത്തെ സൂക്ഷിക്കുന്നതിൽ ചെമ്പ്കുളം നിഷ്കർഷയായ ഏർപ്പാട് വെളിപ്പെടുത്തുന്നതുകൊണ്ട് രാജകുമാരന്മാർ പരിശുദ്ധന്മാരായ ബ്രഹ്മചാരികളാണെന്ന് സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 66. ചാതുർണ്യം=നാലുനിറത്തിലുള്ള. വർണ്ണവിചിത്രഭംഗി=നിറത്തിന്റെ ഭംഗി. വാസനാചാതുര്യം=വാസനയുടെ വൈവിധ്യം. വർണ്ണാവർണ്ണഭേദമന്യേ മഹാരാജാവ് സ്വപ്രജകളെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിന് സന്നദ്ധനാണെന്നുള്ള ആശയം ഇവിടെ പ്രകടിതമായിരിക്കുന്നു. അന്യോക്തി.

ശ്ലോ. 67. ചിത്ത....ത്തിൽ=ചിത്തത്തെ ആകർഷിക്കുന്ന രാജമന്ദിരത്തിന്റെ മുഖപാതത്തിൽ (തോറിൽ). അഭം.... ..ളിൽ=അർദ്ധം (പകുതി)സ്ഫുട (സ്പഷ്ട)ത്തിന്റെ ഫണംപോലെ വൃത്താകാരത്തിൽ വിശാലമായ ചതപര (മുറ)ത്തിന്റെ ശിലകൊണ്ടുള്ള വല്ലഭി (ഭിത്തി) അളയുടെ മുകൾഭാഗങ്ങളിൽ. കൊട്ടാരത്തിന്റെ തോറിന്റെ മുൻവശത്തുള്ള രോഡിന്റെ ഭാഗവുമൊന്നാണ് ഇവിടെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഉത്ത.... ..ഭിപങ്ങൾ=ഉത്താലമായ (ബലമുള്ള) ആയസരസ്സുകൾ (ഇരുമ്പുകമ്പികൾ) വഴിയെത്തുന്ന വൈദ്യുതവിലക്കുകൾ. ഭിദ്യ.....പുരസ്സരം=വിശേഷ പ്രഭേകളുടെ ഗുണങ്ങളാകുന്ന ആകുല (അലങ്കാര)ങ്ങളോടുകൂടി. ക്ഷപകൾ=രാത്രികൾ. സ്വഭാവോക്തി. രാത്രികാലത്തു കൊട്ടാരത്തിനുമുറ്റമുള്ള മതിലുകളിൽ അതിപ്രയോക്താ ലസിക്ക

ന്ന വിദ്യഭിപ്രായം രാത്രിയർത്ത നിശേഷം ഇല്ലാതാക്കുന്നു. താമ്രാധാരം കൊട്ടാരത്തിൽ അശേഷം ഇടം കിട്ടുന്നില്ല. അതിനാൽ നിത്യപ്രകാരവും ശേഷം സുഖവും അവിടെ വിളയാടുന്നുണ്ടെന്നു സാരം.

ശ്ലോ. 63. ഉപാഹം=വിവാഹം. ഹൃദം.....രായ്=പ്രയാശയോടുകൂടി. വധുധനം=സ്ത്രീധനം. നീതിതാജ്ഞ=ഉപദേശമായ കല്പന. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേയ്ക്ക് വിചാരനായും പാവപ്പെട്ടവരേയും സഹായിക്കുന്നതിനുള്ള സന്നദ്ധതയെ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. തിരുമനസ്സിലേയ്ക്ക് പാരമ്പര്യമായ രാജധർമ്മത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ബോധവും പുഷ്പപൂജാവിധിയിലും ശ്രേയോഹാനിക്കു കാരണശ്രീകൃഷ്ണനുള്ള വിശ്വാസവും നല്ല പോലെ ഉണ്ടെന്നു ഇവിടെ വെളിവാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 69. ചെല്ലാത്തോപമൻ=സൂര്യൻ സന്ദർശൻ. ചൈത്രധരണീകാന്തൻ=ചിത്തിരതിരുനാൾ. തേജോ.....വലയത്തിങ്കൽ=തേജോമയരായി (ധാരാളമായ തേജസ്സോടുകൂടി) പ്രഭോതിക്കുന്ന (ശോഭിക്കുന്ന) പ്രഭാതമാസ (ധാരാളമുള്ള) പ്രഭാതത്തിന്റെ വലയത്തിങ്കൽ (പരിസരത്തിങ്കൽ.) വിഭ്രമൻ ചെല്ലാത്തോപമൻ=വിരമിക്കുന്ന മിന്നാമിനങ്ങളാകാം. ഇവിടെ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേയ്ക്ക് ഓരോ ഭരണവകുപ്പിലുമുള്ള സവിസ്തരമായ പരിജ്ഞാനം വർദ്ധിച്ചിട്ടായിരിക്കുന്നു. വിശ്വാസം. തിരുമനസ്സിലേ പരിവേഷമോ എന്നു തോന്നും വണ്ണമുള്ള മതിപ്പെട്ടിനകത്തേയ്ക്ക് മുഖം കാണിക്കാനായി പ്രവേശിക്കാൻ വരുന്ന വലിയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെല്ലാം തങ്ങളോടു ഭരണസംബന്ധമായുള്ള ഏതെല്ലാം പ്രവൃത്തികളോണ് (Details) മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ചോദിക്കുന്നതെന്നു നിയമമില്ലാതെ ഉല്ലാസമായി സൂത്രപ്രകാരത്തിൽ മിന്നാമിനങ്ങളെന്നവണ്ണം നിഷ്പ്രഭമായ ഭയവിഹീനമായായിത്തീരുന്ന എന്നു സാരം. സൂര്യവംശാലങ്കാരമായ ദിലീപനെപ്പറ്റി കാളിദാസൻ പറഞ്ഞതുപോലെ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് അധ്യക്ഷനാണെന്നു് കൂടി ഭാവം.

ശ്ലോ. 70. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ മഹാരാജാവിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നും കല്പിച്ചു് ഏഴുന്നൂറ്റുന്നതിനെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഉത്തം രജമൊതുങ്ങി=തിരുമനസ്സിനെ കാണുന്നതിനു് കൂടിയ ജനഹൊറ്റുലയത്തേയും ഏഴുന്നൂറ്റനായപ്പോഴെയ്ക്ക് പ്രസ്തുതേദ്യേന്ദ്രസാമൂഹത്തിലേയ്ക്കായി ഏകാഗ്രഹിതരായി ജനങ്ങൾ നല്കുന്ന അമ്പലവേലയും ഇവിടെ വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കുന്നു. ഉല്ലാസിക=കാണണമെന്നുള്ള ആഗ്രഹം. ശ്രീപാപ്തീനന്ദനൻ=ശ്രീനേതൃ പാപതീഭായി മഹാരാണിയുടെ പുത്രൻ.

ശ്ലോ. 71. ശ്രീപാപ്തീനന്ദനൻ എന്ന പദത്തിന് സുബ്രഹ്മണ്യൻ എന്നുള്ള അർത്ഥവും ഉണ്ടല്ലോ. ഈ ശ്ലോകത്താൽ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ട് സുബ്രഹ്മണ്യനാണെന്നു സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു. പ്രത്യക്ഷേശ്വരൻ=കണ്ണനമുവിൽ കാണാവുന്ന ദൈവം; പ്രത്യക്ഷത്തിൽ ഈശ്വര (ശിവ) നോട്ടപ്പെട്ടിരുന്നവൻ. പ്രജ..... ആയി=തന്റെ പ്രജകളാൽ ആരാധിക്കപ്പെട്ടവനായി; ജനങ്ങളാൽ സേവനമായി. ക്ഷമാ.....രത്നം=ഭൂമിയുടെ നിത്യക്ഷേമവിധാനത്തിൽ (നിത്യസുഖമുണ്ടാക്കുന്നതിൽ) രത്നം (താല്പര്യമുള്ളവൻ). ശ്രീവിതാനക്ഷത്രജൻ=ചിത്തിരതിരുനാൾ; വിശേഷമായ ചിത്രംപോലെയുള്ള നക്ഷത്രത്തിൽ ജനിച്ചവൻ എന്നും; കാർത്തികനക്ഷത്രം “കൈവട്ടക” പോലെയാണെല്ലോ. അതുകൊണ്ട് സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ ജന്മനക്ഷത്രമായ കാർത്തികയും ഒരു വിചിത്രമായ നക്ഷത്രം തന്നെയാണ്. സുകുമാരകാന്തി=സുകുമാരമായ (മോഹനമായ) കാന്തി; സുഹൃദായ കുമാര (സുബ്രഹ്മണ്യ)ന്റെ കാന്തി എന്നും. വിത.....ഗ്രാഭം=വിതരണമായ വശന്റാബ്ജ (മുഖപത്മ)ത്തിന്റെ പ്രത്യഗമായ (പുതയ) ആഭ; ആമുഖത്തിന്റെ ഭംഗിയോടുകൂടി എന്നും. സവിശ്രീ=അമ്മ. ശ്രീപാപ്തീദേവിക്ക് ഷഡാനന്ദൻ എന്നപോലെ മഹാനാണി തിരുമനസ്സിലേക്ക് തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ചരിതാർത്ഥമായ ജന്മസാക്ഷ്യവും നൽകി പാപ്തീദേവിയെന്ന നാമധേയത്തിന് പൂർണ്ണമായ അർഹത ഉണ്ടാക്കി. ശ്ലോകം.

ശ്ലോ. 72. നിർ.....ഉപ്പ്=നിവൃത്തമായ (കുപമന) ഭക്ത്യതിശയം. ഉദി.....പ്പുണ്ഡരം=ഉദിപ്പുമായ (വളർന്ന) ആനന്ദ (അത്യന്ത സന്തോഷ) ബാഷ്പങ്ങൾ (കണ്ണനീർ) തിരുമനസ്സിലെ എഴുന്നള്ളത്തു കണ്ടുനിന്ന വിവിധജനതയുടെ അനേക സ്വഭാവവിശേഷങ്ങളെ ഇവിടെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. യുവതികൾ, യുവാക്കൾ, കുട്ടികൾ, പൂർവ്വജനങ്ങൾ ഇവരോരോരുത്തരും വയോനരൂപമായ വികാരപാരമ്പര്യം പൂണ്ടാണ് തിരുമനസ്സിനെ നോക്കിനിന്നത് എന്ന വർണ്ണനയിൽ നിന്ന് തത്ത്വസാന്ദരമായും വ്യംഗ്യം ഉല്പലം.

ശ്ലോ. 73. ഇറയാണ്ടിൽ=1112-ൽ ഇന്ദ്രാശം=ഇന്ദ്രന്റെ ആശ(ഭിക്ഷ്)=കിഴക്കു. പേശലശ്രീ=മനോഹരമായശോഭ. ഉഷ.....ചാൽ ലിൽ=ഉഷസ്സിലുള്ള സുവർണ്ണകിരണങ്ങളുടെ ആലംബം (ആശ്രയം) പൂണ്ട അംബരചാത്തിൽ (ആകാശഭംഗിയിൽ.) ഇവിടെ പ്രകൃതിതന്നെ, തിരുനാൾ ആഘോഷിക്കുന്നതിന് ഭൂഷകളണിഞ്ഞിരുന്നു എന്ന് ഉൽപ്രേക്ഷിച്ചു തിരുനാളിന്റെ മഹത്വം സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

ആയാരം=വന്നുവേണം. അഭയാഗതം=വന്നുകൂടി. യുതന..... യോഗ്യം=ആതനമായ അഭ്യായത്തിൽ ആലേഖനംയോഗ്യമായ (എഴുതത്തക്ക) പുതിയ യുഗം A new Era worthy of being written in a fresh chapter. 1112-ൽ സമാഗതമായ തിരു നാൾമഹോത്സവം, തിരുവിതാംകൂറിൽ ഒരു പുതിയ യുഗത്തിന്തന്നെ നിദാനമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. ഇതു തിരുവിതാംകൂർ ചരിത്രത്തിന്റെ ഒരു പുതിയ അദ്ധ്യായത്തിൽ എഴുതപ്പെട്ടേണ്ടതാണ്.

ഈ ശ്ലോകം തുടങ്ങി 92-ാം ശ്ലോകംവരെ ക്ഷേത്രപ്രവേശന വിളംബരത്തെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 74. ഭൂനാൽ=രാജാവു്. ഭൂവനമനാരഭം=ഭൂമിയിലെ കല്പകൃഷ്ണം. അഭൂതപൂർവ്വം=മുൻപുണ്ടാകാത്ത. അതുല.....ജ്ഞ=എതിരറ്റനായ ക്ഷേത്രപ്രവേശനവിളംബരം. സ്വാരാജ്യം=സ്വർഗ്ഗം. തിരുനാൾസോപാനം=തിരുനാളാകുന്ന പടി.

ജാതിവ്യത്യാസംകൊണ്ടു് ഏറെക്കുറെപ്പേർക്കു നരകമായിരുന്ന നമുക്കെ രാജ്യം, ക്ഷേത്രപ്രവേശനവിളംബരം മുഖേന, തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് എല്ലാപേർക്കും, സ്വർഗ്ഗമാക്കിത്തീർത്തു.

ശ്ലോ. 75. ചേരരാജ്യചരിയ=തമിഴ്നാടിനെ, ചേരം, ചോളം, പാണ്ഡ്യം എന്നിങ്ങനെ മൂന്നു ഖണ്ഡമായിവിരിച്ചു്, മൂന്നുപേർ ഭരിച്ചിരുന്നു. ഇവയിൽ ചേരരാജ്യത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതായിരുന്ന വേണാടു്. കടലിൽ.....ഉഴിയിൽ=കടൽവാങ്ങി കരയുണ്ടാകയും കടലാകുമെന്നും സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നത് പ്രകൃതിസാധാരണമാണു്. കേരളം ആപിധം ഉണ്ടായ ഒരു രാജ്യമാണു്. ഭീകരനൃത്തം=ഭയങ്കരമായ നൃത്തം. അയി.....ശാചു്=അയിത്തമാകുന്ന ദുഷ്ടവിശാചു്. ജാൽ.....ഹതി=ജഗത്തിന്റെ രക്ഷയ്ക്കു് ആധാരമായ വിളംബരംകൊണ്ടുള്ള ആഹതി (അടി). ചിരകാലമായി, നാളാറെ ഭിന്നിപ്പിച്ചു്, പേടിപ്പിച്ചു്, സൈന്യവീര്യം നടത്തിയിരുന്ന അയിത്തപ്പിശാചു്, ഈ നാളിൽനിന്നും ഈ വിളംബരത്താൽ ഇങ്ങിനിവരാതെവണ്ണം ഓടിക്കുറുപ്പട്ടു ഏതെ സാരം.

ശ്ലോ. 76. ശോകാവേരം=ദുഃഖത്തിന്റെ തളളിക്കയറ്റം. സൂകൃത.....തീർത്ഥത്തിനാൽ=സൂകൃതമേറിയ തിരുമനസ്സിലെ തുറക്കെയണിഞ്ഞ തൂലികകൊണ്ടുള്ള ലോകാനുഗ്രഹത്തെ ദാനംചെയ്യുന്നതും, പ്രശാന്തരായ ചലനത്തോടുകൂടിയതുമായ തുല്യംചാത്തിന്റെ (Signature) തീർത്ഥത്താൽ. ഇതു് മണിപ്രവാളപദങ്ങളെത്രയും ഭംഗിയംവണ്ണം ഇടകലർന്നുചേർന്ന ഒരു സമസ്തപദമാണു്.

സൂത്രതഃപരികുന്ന, തിരുമനസ്സിലെ തൃക്കൈയണിഞ്ഞ തൂലി കയിൽ (പേനയിൽ) നിന്നും തുല്യംചാത്തിയപ്പോൾ ഒഴുകിയ മഷിയാണ് തീർത്ഥം എന്നു പറയുന്നതിന്റെ ഔചിത്യം സു ഗ്രാഹ്യം. പ്രശാന്തം.....ചാത്തു്=തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് വിളംബരത്തിന് തുല്യംചാത്തിയതു് പേനയുടെ പ്രശാന്തചലനത്തോടുകൂടിയാണ്; അതായതു്, പ്രശാന്തിയോടും തപര്യോടും കൂടിയാണ്. “പ്രശാന്തി”യോടുകൂടിയാണ് എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു് വിളംബരപ്രസിദ്ധീകരണം അത്യഗ്രാധമായ ആലോചനയ്ക്കുശേഷം ആത്മാർത്ഥമായി ചെയ്തതാണെന്നു് വെളിവാക്കുന്നു. തപര്യോടുകൂടി കല്പിച്ചു് തുല്യംചാത്തിപ്പോൾ വിവക്ഷിക്കുന്ന “ചലനം” എന്ന പദപ്രയോഗം തിരുമനസ്സിലെ ധീരതയേയും പൂർവ്വിനിർദ്ദിതമായ കാര്യത്തിൽനിന്നു് പിൻവാങ്ങുകയില്ലെന്നുള്ള ധൃഢപ്രതത്തേയും കാണിക്കുന്നു. മുഹൂർത്തംശരങ്ങൾ=നിമിഷാംശരങ്ങൾ. തുല്യംചാത്തിപ്പോൾ നിമിഷാംശങ്ങളെ ആവശ്യപ്പെട്ടുള്ള. അതായതു്, തുല്യംചാത്തിയതു് അതിശിപ്രതയോടുകൂടിയാണെന്നുള്ള സൂചന ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നതു് തിരുമനസ്സിലെ അനിതരരാജസാധാരണമായ പൗരഷത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. താഴെപ്പട്ടവർ നിരന്തരമായി അനുഭവിച്ചുവന്ന പരമസങ്കടത്തെ തിരുമനസ്സിലെ പേനയിൽനിന്നു് പുറപ്പെട്ടതും ലോകക്ഷമം അരുണതയായ തിർന്നജലത്തിന്റെ പ്രവാഹത്താൽ അദൃശ്യമാകത്തക്കവണ്ണം ഒഴുകിക്കളഞ്ഞ ആ നിമിഷാംശങ്ങൾ എന്നു് സാരം. പരികരം. മൂക.... ഹങ്ങൾ=മൂകന്മാരെക്കൊണ്ടുപോലും മുഖശ്ലോകം ചെയ്യിക്കത്തക്കവ. ജന്മനാ പറയാൻപാടില്ലാത്തവനെക്കൊണ്ടുപോലും പ്രശംസാഗാനം പാടിക്കും; നാക്കുള്ളവാരാക്കെ പുകഴ്ത്താതിരിക്കയില്ലെന്ന ഭാവം. ക്രമാതഃ “മൂകൻ” തുടങ്ങിയ മഹാകവികളുടെ ആമുഖശ്ലോകങ്ങൾക്കു് അർഹങ്ങളാണ്. അതായതു്, അല്ലത്തനായ ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവിനെപ്പോലെയുള്ളവരല്ല ഈ വിളംബരത്തെ വിഷയമാക്കി കവിതയെഴുതാൻ ഉദ്യമിക്കേണ്ടതെന്നും അതിന്നു് മഹാകവികളാണ് ശോശ്യന്മാരെണം വ്യക്തമാക്കി ഗ്രന്ഥകാരന്റെ വിനയം പ്രകാശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അശോ.....മറയ=അശോകചക്രവർത്തിയുടെ രാജ്യഭരണാഭർശത്തിന്റെ പ്രതിഫലം. അഹിംസാധർമ്മത്തെ മുൻനിർത്തി സർവ്വജനമൈത്രിയെ പ്രതിഷ്ഠിച്ച മഹാനായ അശോകചക്രവർത്തിയുടെ ഭരണകാലം ഒരു പുതിയ കൃത്യയുഗമായായിരുന്നു. അതിനുശേഷം തൽസദൃശമായ ഒരു നവയുഗത്തിന്റെ ആവിർഭാവം, സർവ്വജനസമത്വസ്വാതന്ത്ര്യസാഹോദയ്യങ്ങളെ സൃഷ്ടിച്ചു.

തിഷ്ഠിക്കുകയും പ്രസ്തുത വിഭാഗത്തിലാണ് പ്രത്യക്ഷമാകുന്നത്.

ശ്ലോ. 77. ജാതി.....നാശം=ജാതികളുടെ വ്യാകൃതികൾ (ആകൃതികൾ നേരിട്ടിരിക്കുന്ന മാറ്റങ്ങൾ) കൊണ്ട് ജാതമായ ശാപത്തിന്റെ ശതയുഗ്മ (sinful fanaticism born of the number and variety of castes) ഉന്മൂലനം വേരോട്ടുകയുള്ള നാശം പ്രതിനവ.....സ്രം=പ്രതിനവമായ (വളരെ പുതിയതായ) പ്രസ്താവനയാകുന്ന അസ്രം. അവസ്ഥാശാലപ്രീതി=അഖണ്ഡ (അനന്യ)മായ ഹൃദയപ്രീതി. ലോകവിതാവിൻ്റെ അഭവാന സന്തോഷത്തിന് ഈ വിഭാഗത്തിൽ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ഉത്തമ പത്രമായിട്ടുണ്ടെന്നു ഭാവാ. ഭൂപകം.

ശ്ലോ. 78. കാശി.....ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ=തിരുവിതാംകൂറിലെ മഹാക്ഷേത്രങ്ങൾ കാശിയെപ്പോലെ മഹാത്ഭുതമുള്ളവയാണ്. അവയുടെ പുരാതനത്വവും പുണ്യപരപ്പും അത്രമാത്രമുള്ളതിനാൽ അവയിൽ അവസ്ഥാശാലപ്രീതി പ്രവേശനംകൊടുത്തത് അത്യധികം ഉഭയമായ ഒരുത്തരവാണ് വ്യംഗ്യം. അവസ്ഥാ.....സംഘങ്ങൾ=അവസ്ഥാശാലപ്രീതിയുള്ളവയെ വനിതകളുടെ കൂട്ടങ്ങൾ. വിഭാഗപ്രീതിയിലധിഷ്ഠിതമാകുന്നതിനു ശേഷം തിരുവിതാംകൂറിലുള്ളവരുടെ വെളിയിൽ നിന്നു വന്നവരും ആയ അനേകം അവസ്ഥാശാലപ്രീതികൾ ആത്മശുദ്ധിയോടും അതിഭക്തിയോടും നമ്മുടെ പല മഹാക്ഷേത്രങ്ങളിലും പ്രവേശിച്ച് പ്രാർത്ഥന നടത്തിയല്ലോ; “സംഗ്രഹിയാൽ” എന്ന പദം കൊണ്ട് ഇവർക്കും തന്നെ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പ്രവേശനത്തിനും പ്രാർത്ഥനയ്ക്കും യാതൊരു തടസ്സവും ബുദ്ധിമുട്ടും ഉണ്ടായില്ലെന്നും സർവ്വതും ക്ഷേത്രാധികാരികളും മഹാരാജാവിൽനിന്നുവെക്കുന്ന പ്രാർത്ഥനയെ ആത്മാർത്ഥമായി അംഗീകരിച്ച് അതിനെ അക്ഷരപ്രതി അനുഷ്ഠിച്ചു എന്നും വ്യക്തമാക്കുന്നു. അശ്ലീലം.....നിത്യം=അവസ്ഥാശാലപ്രീതികൾ ദിവ്യചൈതന്യം വിളയാടുന്ന ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പ്രാർത്ഥനയ്ക്കായി ചെല്ലുമ്പോൾ ആദ്യമായി തങ്ങളെ അധഃകൃതാവസ്ഥയിൽനിന്ന് ഉദ്ധരിച്ച തിരുമനസ്സിനേക്കൂടി അഭിമാനമായ മംഗളം ഉദിക്കുവാൻ ആത്മാർത്ഥമായി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു; അനന്യരമേ സാർത്ഥപ്രാർത്ഥന ചെയ്യുന്നുള്ളൂ. സ്ത്രീപുരുഷം നിയമേന പ്രസാദാത്മകവും സുദൃഢം സ്നേഹപൂർണ്ണവുമായാൽ അവരുടെ പ്രാർത്ഥനയ്ക്ക് ഫലം ലഭ്യമായി അനന്യരമാണെന്നുള്ള അർത്ഥം “അവസ്ഥാ.....ശാലം” എന്ന പ്രയോഗത്തിൽ നിന്നു സിദ്ധമാകുന്നു. ആശം=വിളമ്പലം. പ്രസ്തുതവിഭാഗത്തിൻ്റെ വേരോരു:

ഫലം, ചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ യശസ്സ് ലോകമെങ്ങും വ്യാപിക്കുന്നതിന് ഇടയായതാണെല്ലോ.

ശ്ലോ. 79. ഈ ശ്ലോകം പ്രത്യേകിച്ചും പലജാതികളുള്ള ഭാരതത്തിൽ തിരുമനസ്സിലെ വിളംബരം എന്തു വികാരങ്ങളോടുകൂടി അംഗീകൃതമായി എന്ന് വർണ്ണിക്കുന്നു. ടെക്സ്റ്റ്.....വടക്കു=കന്യാകുമാരിമുതൽ ഹിമാലയാപർവ്വതംവരെ; ഭാരതമൊട്ടുക്ക് തിരുമനസ്സിലെ വിളംബരത്തിന് വ്യാപ്തിയും ശ്രോഷണീയതയും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു സാരം. കാലോ.....സന്ദേശം=ധീരനുംബാലനുമായ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ കാലോചിതമായ സന്ദേശം. സന്ദേശം കാലോചിതമാണെന്ന് പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് തിരുമനസ്സിലേക്കുള്ള രാജ്യനിർവാഹകശുചതയും ദീർഘദൃഷ്ടിയും പെളിവാകുന്നു. മറ്റു രാജാക്കന്മാർക്ക് വിചാരിക്കുന്നതിനുപോലും പ്രയാസമായിരുന്ന ഒരു മഹൽകൃത്യം ചെയ്തതു അതിധീരമായ ഹൃദയത്തിയാണെല്ലോ. മഹാരാജാവു ബാലനായിരിക്കുന്ന കാലത്തുതന്നെ ഇത്ര ധീരമായ ഒരു പ്രവൃത്തി ചെയ്തതുകൊണ്ട് ഭാവിയിൽ ഇതുപോലെ ലോകംഗ്രഹപ്രദങ്ങളായ പല അപഭാഗങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിൽ നിന്ന് നമുക്കു പ്രത്യാശിക്കാം.

ശ്ലോ. 80. പ്രാക്ക.....തം=പ്രാക്കുലിനന്മാരായ (പഴമക്കാരായ) പുരോഹിതന്മാരുടെ (വൈദികരുടെ) അഹിതമായ വിപ്ലവം (തടസ്സം); വൈദികന്മാരുടെ അപ്രീതിയും തടസ്സവും വരാതിരിക്കാൻ. വിചൽ.....ഭാക്കായി=പണ്ഡിതന്മാരുടെ സഭയിൽ പങ്കെടുത്തു. സചിവവധുൻ=ഈ പദം പാണ്ഡിതന്മാരുടെ സഭയിൽ സന്നിഹിതനായി തീർച്ചയുണ്ടാക്കുന്നതിന് മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ മന്ത്രിവർഗ്ഗത്തെ ആഭ്യന്തരമായ ജ്ഞാനത്തെയും അവകാശത്തെയും സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ചൊതു ജനാഭിപ്രായപ്രകാരം ഒരു പണ്ഡിതനുംഘം രൂപീകരിച്ച് ആ കമ്മറിയുടെ അവധാനപൂർവ്വമായ നിശിതവിചാരത്തിൽ നിന്ന് രേഖപ്പെടുത്തിയ പ്രമാണങ്ങളേയും ഭൂവിചക്ഷാൻ കൂലുത്തേയും അടിസ്ഥാനമാക്കിയാണ് മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലേക്ക് ഈ ബിളംബര റീഷയത്തിൽ മന്ത്രി ഉപദേശം നൽകിയതെന്നും, അതുകൊണ്ട് പ്രസ്തുത വിളംബരം ആരുടെ അപ്രീതിക്കും ഇടവരുത്തിയിട്ടില്ലെന്നും വിശിഷ്ട, നാലഞ്ചുലക്ഷം അധികൃതർ അനുഭവിച്ചുവന്ന അവശതകളും സങ്കടങ്ങളും അശേഷം അകന്നുപോയിയെന്നും സാരം. രൂപകം. ഉപമ.

ശ്ലോ. 81. ശ്രീമൂലക്കുജയായ ശിക്ഷ=“ശിക്ഷ” എന്നുള്ള പദം സ്രീലിംഗമാണ്. ഇവിടെ അതിനെ വിശേഷിപ്പിക്കുന്ന “ശ്രീമൂലക്കുജ

യായ" എന്ന പദവും സ്രീലിംഗമായിത്തന്നെ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭാഷയിൽ ഈ പ്രയോഗം ആവശ്യമായുള്ളതല്ല എന്നു കേരളപാണിനി നോക്കിയാൽ കാണാം. ഈ കൃതിയിൽ അങ്ങനെ വേറൊരിടത്തും പ്രയോഗം കാണുകയുമില്ല. എന്നിരിക്കെ വിശേഷണം സ്രീലിംഗമായി ഇവിടെ നിർവ്വചനമായി ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നത്, തിരുമനസ്സിലേക്കു ലഭിച്ചിട്ടുള്ള ശിക്ഷ, (അഭ്യാസം; സ്വഭാവസംസ്കരണം) പ്രധാനമായി തീർച്ചയായും തിരുനാളിൽ ജനിച്ച സ്വമാതാവിങ്കൽ നിന്നുമാണെന്നു സൂക്ഷ്മമാക്കുന്നതിനായിട്ടാണ്. വിളംബരം സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം മഹാരാണി തിരുമനസ്സിൽ നിന്നു എന്നുമാത്രം പ്രചോദനം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നും അതിനുള്ള മൗഢികമായ അടിസ്ഥാനമുറപ്പിച്ചതു് അവിടുന്നാണെന്നും അതുകൊണ്ടു് അവിടുത്തോടു ലോകത്തിനു് അതിമാത്രം കടപ്പാടുണ്ടെന്നും വ്യംഗ്യം. കൂടാതെ തീർച്ചയായും തിരുനാൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടും തീർച്ചിത്തീർത്തിരുന്നാൻ തിരുമനസ്സിലെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനും സ്വഭാവസംസ്കരണത്തിനും കാരണമായ ഏതൊരു കാര്യവും ചെമ്പ് എന്നു എന്നുള്ളതും ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കുന്നതായിരിക്കുന്നു. മന.....അർത്ഥം=മനസ്സത്രയും ഉദാരപൂർവ്വം മഹിതമായ ആശയത്തോടുകൂടിയതായി. ഒരേ രവകാലത്തു് ബാലാഗൃഹത്തിൽ നിക്ഷിപ്തമാകുന്ന ജ്ഞാന ബീജങ്ങളാണല്ലോ പിണ്ണാലത്തു് ഫലോന്മുഖങ്ങളാകുന്നതു്. തിരുമനസ്സിലേക്കു് ബാല്യത്തിൽ പരിശുദ്ധവും സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടവയും അഭ്യസനത്തിനു് മാർഗ്ഗം ലഭിക്കുവാൻ അവിടുത്തെ ഹൃദയം സംസ്കൃതമാകയും തത്ഫലമായി ഭൂഷിച്ച മാതൃകകളെ അവിടുത്തേക്കു് ദൃഢീകരിക്കാൻ സാധിക്കുകയും ചെയ്തു്.

ശ്ലോ. 82. പ്രസ്തുത വിളംബരം മൂലം നാടൊട്ടുക്കണ്ടായ സ്വാതന്ത്ര്യവും സമാധാനവും, സന്തോഷവും, പ്രകാശപ്രദവും, ഭാവിയിൽ വഞ്ചിരാജ്യത്തിനഭികുന്ന മൗഢാതിരയവും ഈ പദ്യത്തിലും അടുത്തതിലുംകൂടി പ്രകൃതിമധുരമായി വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. വേടർക്കുളിക്കുന്ന=വേടർ മുതലായ അമ്പര സമുദായക്കാർക്കുണ്ടല്ലോ ഈ വിളംബരം സ്വാതന്ത്ര്യം പ്രദാനം ചെയ്തതു്. അതുകൊണ്ടു് അവർ അവരുടെ വാസസ്ഥലങ്ങളിൽ വിളംബരം പ്രഖ്യാപിതമായ തിരുനാൾ ദിവസത്തെ മഹോത്സവമായി ആഘോഷിക്കുകയുണ്ടായി. കൂടാതെ മലകളിൽകൂടി തിരുനാൾ ഘോഷിക്കുകയുണ്ടായി എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ടു്, അതു തിരുവിതാംകൂറിൽ സാർവ്വത്രികമായി കൊണ്ടു നടപ്പുതുവെന്നു വ്യംഗ്യം. സുന്ദരം.....അർത്ഥം=സുന്ദരനായ ജഗൽസ്വാതന്ത്ര്യമാകുന്ന ബാലസൂര്യൻ. ലോകം മുഴുവൻ

മുള്ള പാരതന്ത്ര്യത്തിന് പ്രധാനകാരണം ജാതിവ്യത്യാസമാണല്ലോ; ആ അന്ധകാരത്തെ ഭൂട്ടിയോടിക്കുന്നതിന് ഉദിച്ചിരിക്കുന്ന ഒരു ബാലസൂര്യനുണ് തിരുമനസ്സിലെ വിളംബരം. അത് വഞ്ചിനാട്ടിലുണ്ടാകയാൽ ലോകരുടെ ഏല്പാവരുടേയും ശ്രദ്ധ ഇങ്ങോട്ടു തിരിഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്നു വ്യംഗ്യം രൂപകം.

ശ്ലോ. 83. പാപ.....ഗ്രന്ഥി=പാപഫലമായ പരദാസ്യമാകുന്ന കെട്ട്. സ്വാ.....ഭു=സ്വാതന്ത്ര്യമാകുന്ന സൂര്യന്റെ ശോഭ. തിരുവഞ്ചി=തിരുവിതാംകൂർ, കോലാഹലം=കളികളുരുഞ്ചം, ഉത്സാഹം. യാത്ര ഇനി=ഇനിമേലുള്ളയാത്ര (ഭാവി ഗമനം) പ്രശാന്തി.....ബു=പ്രശാന്തിയുടെ സുഷ്ഠികൊണ്ടു സമ്പന്നമായ പമ്പാജലം. ഇവിടെ തിരുവിതാംകൂറിന്റെ ഭാവാഗതിയെ നമുക്കു പമ്പാനദിയിൽ ഉള്ള അതിപ്രസിദ്ധമായിരിക്കുന്ന ചുണ്ടൻവള്ളം കളിയിായി ഉൽപ്രേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ ഹൃദയംഗമത്വം സ്പഷ്ടം. അജ്ഞാനഫലമായ ദുരാചാരമാകുന്ന അടിമത്വത്തിൽ നിന്ന് വേർപെട്ടു വഞ്ചിരാജ്യം സ്വാതന്ത്ര്യമായി; അടുത്ത ഭാവിയിൽ അഭൂതചൂഢമായ പ്രശാന്തിയും ഉൽഗതിയും ഇതിനുണ്ടാകുന്നതാണ്. പ്രശാന്തമായിരിക്കുന്ന പമ്പാനദിയിൽ കളിച്ചുപോകുന്ന ചുണ്ടൻ വള്ളത്തിന്റെ ഗതിയുടെ പ്രതിതി ഇദ്ദേഹാകത്തിന്റെ ഉത്തരാർത്തിൽ പദഘടനാവിശേഷത്താൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നത് കാണാം.

ശ്ലോ. 84. വിഖ്യാതവിളംബരാംബിക=വിഖ്യാതമായ വിളംബരമാകുന്ന അംബിക. മുതപ്രായക്കു=മരിക്കാനായവകു. മിഷ്ണമുതു=മധുരമായ (സ്വാദുള്ള) അമുതു. ഇവിടെ ക്ഷേത്രപ്രവേശന വിളംബരത്തെ അംബികയായി സങ്കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അംബിക ഏപ്രകാരം രാക്ഷസന്മാരാണ് അപഹൃതമായ അമുതു വീണ്ടെടുത്തു മുതപ്രായരായ ഭേവന്മാർക്കു കൊടുത്തുവോ, അതുപോലെ വിളംബരം മതഭ്രാന്തന്മാരാൽ ബലാജ്ഞാതമായി എടുക്കപ്പെട്ട സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ നിരാശാഗർഷ്ഠത്തിൽ ആണ്ടുകിട്ടുന്ന സാധുക്കൾക്കു വിണ്ടും പ്രദാനംചെയ്തു് അവരെ പുനരഭ്യാരണംചെയ്തു. ഭൂവിൻ ഭൂഷണമായി=ഭൂമിക്ക് അലങ്കാരമായി. ഭൂരി.....ഭാവം=നവജീവനന്ദവും (പുതിയ ജീവചൈതന്യവും) ഭൂതിയും (ഐശ്വര്യവും)സ്സുരിക്കുന്ന(പ്രകാശിക്കുന്ന ഭാവിക്ക് (ഭാവകാലത്തിനു്.) ആസ്ഥമായ (അടിസ്ഥാനമായ)ഭാസുരമനോഭാവം (നല്ലമനസ്ഥിതി.) മതാസക്തരിൽ=യഥാർത്ഥമാർത്തന്മാനപ്രിയന്മാരിൽ. ഭൂമിക്ക് അലങ്കാരമായതു്, വാസ്തവത്തിൽ മതപ്രതിപത്തിയുള്ളവർക്ക് ഒരു പുതിയ ചൈതന്യത്തേയും ഐശ്വര്യത്തേയും ഉണ്ടാക്കുന്നതായ ഭാ

വികാലം ഈ വിളംബരത്തിന്റെ ഫലമായി സംജാതമായിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള ശുഭാപ്തി വിശ്വാസപൂർവ്വമായ ബോധോദയമാണ്. ഉത്തരഛം ഇങ്ങിനെ അന്വേഷിക്കേണ്ടതാണ്:— മതാസക്തരിഷ്ടഭൂതി.....ഭാവം ഭൂവിൻ ഭൂഷണമായി.

ശ്ലോ. 85. ഇന്നാഭോളം=ചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ ഇരുപത്തിനാലാം തിരുനാൾവരെ. ആലപജപദം=ധ്യാജപദംവരെ=(കൊടിമരത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽവരെ. ഭാരത.....കൂടം=ഭാരതത്തിലെ സംസ്കാരത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം. വാദം=തർക്കം. അസ്സരവം=നിശ്ശബ്ദം. ധർമ്മം.....സ്ഥാപനം=ധർമ്മക്ഷമാഭിമാനംകേൾക്കൽ (വഞ്ചിവാസവനം) അമൃതമായ ഹിന്ദുഷടന മൂലമുണ്ടായ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ സംസ്ഥാപനം. അതായത്, അധഃകൃതർ കൊടിമരത്തിന്റെസ്ഥാനംവരെ പ്രവേശനം കൊടുത്താൽപോലും ഹിന്ദുസംസ്കാരം പാടേ നശിച്ചുപോകുമെന്ന് വാദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന അന്ധവിശ്വാസികൾ, തിരുമനസ്സിലെ ധീരപ്രവൃത്തിയുടെ ഫലമായ വിളംബരത്താൽ അവരുടെ ശക്തോ ഭയത്തിനോ യാതൊരവകാരവുമില്ലായിരുന്നവനെക്കുറിച്ചു ബോധംഉണ്ടായി, നിശ്ശബ്ദമായി തീർന്നിരിക്കുന്നു; എന്ന മാത്രമല്ല, മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു ഒരു പുതിയ ഹിന്ദുസാമ്രാജ്യം സംസ്ഥാപിക്കുകയാണ് ചെയ്തത് എന്ന് സർവ്വം ഇപ്പോൾ സരിരകമ്പം സമ്മതിക്കുകയുംചെയ്യുന്നു.

ശ്ലോ. 86. സ്തംഭം.

ശ്ലോ. 87. തിരുമനസ്സിലെ പ്രജകളായ നമ്മുടെ ഹൃസ്വമായ ജീവിതകാലത്തിൽ എന്തു ചെയ്യാലാണ് ഈ വിശിഷ്ടമായ വിളംബരത്തിന്റെ ആസ്വാദ്യമായ ഫലത്തെ അനുഭവിക്കുന്നതിന് ഇടയാകുന്നതെന്ന് ഇവിടെ വിവക്ഷിതമായിരിക്കുന്നു. ഉൽകൃഷ്ടം..... ഭൂതി=ഉൽകൃഷ്ടമായ വിളംബരത്തിന്റെ ഉത്തമമായ ഫലത്തിന്റെ ആസ്വാദ്യമായ അനുഭൂതി. (അനുഭവം.) വിളംബരത്തെ വിശേഷമായും മധുരഫലങ്ങൾ തരുന്നതായും ഉള്ള ഒരു പൂക്കുമായി സങ്കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അഭീർഘായുസ്സിമ=അഭീർഘമായ (ചുരുങ്ങിയ) അയസ്സിന്റെ സീമ (പരിധി). യപ്പൻ... ..അടിപ്പ്=നിങ്ങളുടെ മതമത്സരം. ജഗൽസായുജ്യം=ജഗത്തിന്റെ മോക്ഷം (Salvation of the world.) മാർഗ്ഗം=അന്വേഷണം. നമ്മുടെ നാട്ടിന്റെ മാത്രമല്ല ലോകത്തിന്റെ മുഴുവൻ മോക്ഷത്തിന് ഉതകുന്നതാണ് ഈ വിളംബരമെന്നും അതു് നമുക്ക് ആദ്യമായി ലഭിച്ചതിനാൽ മതമത്സരങ്ങളെല്ലാം ഉപേക്ഷിച്ച് നാം അതിനെ അതിന്റെ വ്യാപ്തി അനുസരിച്ച് പ്രായോഗികമാക്കിത്തീർക്കേണ്ടിതെന്ന് ഉത്ത

രചാഭിതം വഹിച്ചുകിടെ അതിന്റെ സമഗ്രമായ ഫലം സിദ്ധിക്കുമുള്ള എന്നും സാരം.

ശ്ലോ. 88. മായാത്തകമഷിക് = മാനുഷബോധാധാരമായ തകന്നിറങ്ങിയുള്ള മഷിയിൽ (സുവണ്ണലിപികളിൽ.) മന്ത്രികൃതം = മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ കല്പനാനുസരണം മന്ത്രിയാൽ രചിതം. പാവ നശിയാന്നിടിന = പവിത്രവും മനോഹരവുമായ ശോഭയോടുകൂടിയ. രാമവർമ്മലിപിവിന്യാസം = രാമവർമ്മ എന്ന ലിപികളുടെ വിന്യാസം; അതായത് "രാമവർമ്മ" എന്ന തിരുമനസ്സിലെ ഇല്പംപാത്രം. മായാഭിപപടം = സിനിമ. മതമഹാഗ്രന്ഥം = ഭഗവൽഗീത മുതലായ ഗ്രന്ഥങ്ങളേപ്പോലുള്ള നവീന സനാതന മതഗ്രന്ഥം. കാശ്യപി.....കാലം = കാശ്യപി (ഭൂമി)യുടെ സാധാരണത്തിന്റെ (സന്ധ്യയുടെ) ഉഭയ (ആരംഭ) കാലം. വിശോധാഭാസം. ഈ പ്രഖ്യാപനത്തിന്റെ അനുഭവശബ്ദം മൂലം സുവണ്ണലിപികളിൽ ഇതു പാടെ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ തുല്യം പാത്രലോകകൂടി പകർത്തി സിനിമകളിലും മതസംബന്ധമായ പുതിയഗ്രന്ഥങ്ങളിലും കല്പനകാലം വരെ അമുക്തം ആയുർവ്വം കൗതുകവും യഥാർത്ഥമതബോധവും ഉണ്ടാക്കത്തക്കവണ്ണം കാണാൻ ഇടയാകുന്നതാണ്.

ശ്ലോ. 89. വേദാന്തം = വേദത്തിന്റെ ഒടുവിൽ അനുബന്ധിച്ചിട്ടുള്ള ഉപനിഷത്തുകൾ. ഭാഷ്യം = സൂത്രങ്ങളുടേയും, സൂക്തങ്ങളുടേയും വിവരണം. പ്രകൃതം = പ്രസ്തുതം. വേദം.....ഭൂതം = വേദവിത്തുകളുടെ (വേദജ്ഞന്മാരുടെ) വാദത്തിനും ആശ്രയിക്കുന്നതിനും (അഭിപ്രായത്തിനും) വിമർശനത്തിനും (പരിശോധനയ്ക്കും) പര്യാപ്തമായ വിഷയമായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്നത്. വിചാരാമൃതം = ആലോചിക്കുംതോറും അധികമധികം ആസ്വാദ്യമായിരിക്കുന്നത്. ധീ....ക്ഷമം = ധീ (ബുദ്ധി) യുടെ ഭാഗ്യമാകുന്ന (അടിമത്ത)മാകുന്ന ആയസ (ഇരുമ്പ്) ശൃംഖലാവലയത്തി (വിലങ്ങി)ന്റെ മേദഭാത്തിന് (മുറിച്ചുകുളയുന്നതിന്) ക്ഷമമായിരിക്കുന്നത് (സമർത്ഥമായത്.) ക്ഷത്ര.....ശനം = ക്ഷത്രയോഗ്യമായ (ക്ഷത്രിയനു യോജിച്ച) ഒരുഭാവത്തിന്റെ അഭിനവമായ പ്രകാശനം (Exhibition). ഉദ്യേഖം.

ശ്ലോ. 90. സാഹിത്യാന്തരസം = സാഹിത്യത്തിന്റെ യഥാർത്ഥമായ രസം. പദാനുപദം = പദാന്തോദം (In every word). സന്ദേശം = വിളംബരം. ഉദ്യുതകലാസാഹിത്യം = ഉദ്യുത്തായ കലയുടെ സമ്പന്നത. വാചകം പ്രതി = വാചകംതോറും (In every phrase-). വഴിത്തിട്ടന = ധാരാളമായി പ്രവഹിക്കുന്ന. വാക്യങ്ങൾ = സങ്കീർണ്ണ വാക്യങ്ങൾ (Sentences). സർവ്വഭൂതം = സ

ഹോദർ. എവരും=എല്ലാവരും. നിമ്നോ.....ത്വം=നിമ്ന (താഴ്ന്ന)സ്ഥാനമെന്നും ഉന്നത(ഉയന്ന)സ്ഥാനമെന്നും ഉള്ള ധീരാഹിത്വം(ബുദ്ധിയുടെ രാഹിത്വം;) അതായത് താഴ്ന്നതെന്നും ഉയന്നതെന്നുമുള്ള വിചാരം ഇല്ലാത്ത. തത്വം=സനാതനമതസിദ്ധാന്തം. അനുശാസിക്ക=ഉപദേശിക്കുക. ആദ്ധ്യാത്മികം=ആത്മാവിനെ സംബന്ധിച്ചുള്ള(spiritual). ഈ ശ്ലോകം വിളംബരത്തിന്റെ സാഹിത്യപരമായും കലാപരമായും ആദ്ധ്യാത്മികമായുമുള്ള മഹാത്മ്യത്തെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. വിളംബരം യഥാർത്ഥമായ സാഹിത്യരസം അടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വാക്കുകളെക്കൊണ്ടും (words) കലാസംപൂർണ്ണമായിരിക്കുന്ന വാചകങ്ങളെ (phrases) കൊണ്ടും നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്ന വാക്യങ്ങളിൽ (sentences) പ്രതിപാദിതമായിരിക്കുന്നു. അത് സമതലത്തേയും, സാഹോദ്യുത്തേയും സ്നേഹമാഹാത്മ്യത്തേയും സർവ്വതൈക്യത്തേയും ഉപദേശിക്കുന്ന സനാതനമതസിദ്ധാന്തവുമാണ്.

ശ്ലോ. 91. ഓമൽത്തിരുമേനി=എല്ലാ പ്രജകൾക്കും നേപോലെ ഇഷ്ടമുള്ള തിരുമേനി. പ്രഥിത=കീർത്തിപ്പെട്ട. സ്വപ്രജാ.....മോദം=തന്റെ പ്രജകൾക്ക് ഹൃദയാനന്ദം. ആരാംശു=പ്രത്യാശാപ്രകാശം. ഭൂ.....മണി=ധാരാളം ഭൂതഭയയുള്ളവരിൽവെച്ച് അത്യുത്തമൻ. ആദ്ധ്യാത്മിക.....ഗീതം=ആദ്ധ്യാത്മിക (ആത്മാവിനെ സംബന്ധിച്ച) സ്മിത(ഹൃദവും ഉൽകൃഷ്ടമായ ഉപദേശിച്ച (ഭൂമിയിലുള്ള) നവ്യഗീത (പുതിയതായ ഭാവൽഗീത). ഉപേന്ദ്രാശ്രിതൻ=ശ്രീപത്മനാഭഭാസൻ. സർജനപ്രിയനും ഭൂതഭയയുള്ളവരിൽ അഗ്രഗണ്യനും ശ്രീപത്മനാഭഭാസനുമായിരിക്കുന്ന ശ്രീചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ അർജ്ജുനന് ഭാവൽഗീത ഉപദേശിച്ചതുപോലെ ആദ്ധ്യാത്മികമായും ഉൽകൃഷ്ടമായുമുള്ള ഒരു പുതിയ ഗീത ഉപദേശിച്ചുള്ളവർക്കുപ്രാവർത്തികം ഉപദേശിച്ച എന്ന് സംരം. ഉപേന്ദ്രാശ്രിതൻ എന്ന പദത്താൽ ഗീത ഉപദേശിച്ച ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ ഭാസനായ തിരുമനസ്സിലേക്ക് ഒരു പുതുതായ ഗീത ഉപദേശിക്കുന്നതിന് അവകാശവും അധികാരവും പ്രത്യക്ഷമായിരിക്കുന്നു. കൂടാതെ “ഉപദേശം” എന്ന പദത്തിന് പ്രധാനമായ അർത്ഥം പഠിപ്പിക്കലാണ്. അതുകൊണ്ട് ഉപദേശനവ്യഗീത എന്നതിന് ശ്രീയേശുക്രസ്തവിന്റെ ആദ്ധ്യാത്മികവും അതിവിശിഷ്ടവുമായ “ഗിരിഗീത” (sermon on the Mount) എന്ന് അർത്ഥം. ശ്രീചിത്തിരതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ ക്ഷേത്രപ്രവേശനവിളംബരം ഹിന്ദുക്കൾക്കെന്നപോലെ മറ്റു സർവ്വമതാവലംബികൾക്കും ആത്മാത്മികമായ അഭിപ്രായത്തെ ഉദ്ദേശിച്ച് പെന്തിട്ടുള്ള ഒരു മഹൽകൃത്യമാണെന്നു

വ്യഗ്രം. ഈ ശ്ലോകത്തോടുകൂടി ചിളംബരത്തേക്കുറിപ്പുള്ള വണ്ണ അചസാനിക്കുന്നു.

ശ്ലോ. 92. കവിടിയാൻകൊട്ടാരത്തിൽനിന്നുള്ള എഴുന്നള്ളത്തുതുടൻ മഹാ രാജാവുതിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ചിത്രനഗരത്തിൽ എത്തുന്നത് ഈ ശ്ലോകത്തിൽ വണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. കാലാരമനിരതൻ= കലാപോഷണത്തിൽ താല്പരൻ. “കലാരമനിരതൻ കാഴ്ച സ്ഥലാത്തത്തിനാൻ” പവികരാലങ്കാരം. പൊതുവേ സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 93. സാമം.....രഥം=നാമജന്യത്തിന്റെ (ഭംഗിയുടെ) സമൃദ്ധി (ധാരാളത്വം) സംഭൂത (വഹിച്ച) രഥം (മോഹനമായ മോട്ടാർകാർ) മനാരമരം=കല്പവൃക്ഷം. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 94. സ്തംഭം. സ്വഭാവോക്തി. ഉൽപ്രേക്ഷ.

ശ്ലോ. 95. ശ്രീമാൻ.....ഭൂഷാപിതൻ=ശ്രീമത്തായ ഭാരതവർഷത്തിന്റെ (ഇന്ത്യയുടെ) ഭദ്രമായ (ശുഭമായ) ഭരണത്തിൽ പ്രഖ്യാതനായിരിക്കുന്ന (പ്രസിദ്ധിക്കേട്ട) സാമ്രാജീവന്മാരുടെ (സ്വഭാവം) അടുത്തടുത്തായിരുന്ന (കൂട്ടമായിരുന്ന) പ്രസ്തുത (തെളിഞ്ഞ) താരക (നക്ഷത്രങ്ങളുടെ) ഏകദേശത്തിൽ (കൂട്ടത്തിൽ) കലശന്റെ (ചന്ദ്രന്റെ) ആലോചന വിഭൂഷയാടുകയിവൻ. ധരാസുരേന്ദ്രൻ=ബ്രാഹ്മണശ്രേഷ്ഠൻ. മംഗളം.....മാധവി=മധുരമായും മംഗളസൂചകമായുമുള്ള സ്വാഗതവാക്യം. എന്നു സാരം. മാധവി=മധു.

ശ്ലോ. 96. സാകു.....മൃകം=അർത്ഥഗർഭമായ പുഞ്ചിരിയോടുകൂടി. ഭൗഭാസ്ത്രം.....ശ്രീ=ഭൗഭാസ്ത്രംകൊണ്ട് താഴ്ന്നിരിക്കുന്ന ശോഭ. ധി.....രത്നം=ഉള്ളിൽ കവിഞ്ഞു് ഒഴുകുന്ന ഭക്തിയുടെ പ്രകാശം. ആലേഖനശ്രാന്തമാം=ആലേഖനത്തിൽ (എഴുത്തുകയെഴുതുകയിൽ) അശ്രാന്തമായിരിക്കുന്ന (എപ്പോഴും പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു.) ഉപചാരം=സൽക്കാരം. സ്വഭാവോക്തി.

ശ്ലോ. 97. പ്രഭർശനമഹം=പ്രഭർശനമാകുന്ന ഉത്സവം. പുനഃസംഗീതൻ=പിന്നീടു് സമീകൃതൻ.

ശ്ലോ. 98. നാനം.....ഭിഖ്യം=നാനാസാധനങ്ങളുടെ സംക്രമീകൃതമായിരിക്കുന്ന (ഭംഗിയായി അടുക്കിവെച്ചിരിക്കുന്ന) നവീന (പുതിയ) അഭിഖ്യ (ശോഭ.) ഉത്തമം.....ശാലകരം=ഉത്തമമായ ജ്ഞാനത്തിന്റെ ആസ്വദനത്തിനു് യോഗ്യമായ ശാലകരം. (വിദ്യാശാലകരം.) പതാകം.....ഉൾ=പതാകകളുടെ (കൊടികളുടെ) ഉല്ലാതങ്ങളാലും പാതങ്ങളാലും (മേല്പോട്ടും കീഴ്പോട്ടും ഉള്ള ഇളക്കങ്ങളാൽ.) ശുദ്ധം.....മോദം=ശുദ്ധമായിരിക്ക

ന്ന അന്തരംഗത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിരിക്കുന്ന ആമാദം (സന്തോഷം, സൗരഭ്യം.) പരോക്ഷത്തിൽ പ്രത്യക്ഷമല്ലാത്ത വിധത്തിൽ. വിദ്യാലയങ്ങളോടു സദാങ്ങളായ പ്രദർശന രാലകൾ അവിടെയുള്ള സാമാനങ്ങളൊക്കെ അടുക്കിയൊതുക്കിവെച്ച് മുറിക്കളല്ലാം ശുദ്ധവും സുഗന്ധപൂർണ്ണവുമായി വിദ്യാർത്ഥിയായ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ കൊടിക്കുകൾക്കു കൈകളാൽ ക്ഷണിച്ചു. ഏന്നു സാരം. ഉൽപ്രേക്ഷ.

ശ്ലോ. 99. ചക്രേപരൻ=രാജാവു്. വാചാ.....രൂപം=വാക്കുകൊണ്ടു് അവസ്തൂനുമായിരിക്കുന്ന സുവസ്തൂഭാഷണസുധയുടെ രൂപത്തിൽ. അത്യന്തം മധുരവും, ഹൃദയംഗമവുമായ ഭാഷയിൽ എന്നു താല്പര്യം.

ശ്ലോ. 100. മേധാമേദുരൻ=അതിബുദ്ധിമാൻ. രാധാപല്ലഭാസൻ=ശ്രീപരമാഭാസൻ. അഞ്ചിത.....വൃഷ്ടി=അഞ്ചിത (മനോഹര)മായ കടാക്ഷാപാഠങ്ങളാകുന്ന (കടക്കുഞ്ചാകാണ്ടുള്ള നോട്ടമാകുന്ന) ഭാഗങ്ങളുടെ അഞ്ചനശ്രീധാരയാകുന്ന (ശ്യാമളശോഭയാകുന്ന) അമൃതവൃഷ്ടി. ഉത്തേജനം=പ്രോത്സാഹനം. തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ചിത്രനഗരം കല്പിച്ചു് സന്ദർശിച്ചതു് വ്യവസായകലാപോഷണങ്ങൾക്കു് അത്യന്തം പ്രോത്സാഹനത്തെ പ്രദാനംചെയ്തു. ഈ ഒട്ടുവിളെത്തെ ശ്ലോകത്തിന്റെ നാലാംപാദം “ശ്രീ” എന്ന അക്ഷരംകൊണ്ടു് ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നതിനാൽ ഈ കൃതി ശുഭമായി അവസാനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ശ്രീചിത്തിരതിരുനാൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ പ്രസ്തുത അപാദനത്തിന്നു് മംഗളകരമായ പ്രധാന്യമുണ്ടെന്നും കൂടി വ്യംഗ്യം.

“കവിപ്രയോദനം”

എന്ന

വ്യാഖ്യാനം, സമാപ്തം.

ശുഭം.

